

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Úloha lokální identity v rozvoji obce
(případová studie obce Bílina)**

Jana Martonová

© 2012 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Úloha lokální identity v rozvoji obce“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne

.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu práce doc. PhDr. Michalu Lošťákovi a celému oddělení regionálního rozvoje Městského úřadu v Bílině, především vedoucí oddělení Bc. Monice Pánovové a také Bc. Janě Šimkové, u kterých jsem vykonávala praxi pro zpracování této práce.

Úloha lokální identity v rozvoji obce

The role of local identity in the development of a community

Souhrn

Diplomová práce se v teoretické části zaměřuje na vymezení základních pojmů v oblasti lokální identity a regionálního rozvoje. V praktické části je pozornost věnována charakteristice obyvatel města a míře jejich lokální identity, zájmu obyvatel o rozvoj města, ve kterém bydlí. Více identifikovatelnou skupinou ze dvou zkoumaných skupin populace se ve městě prokázala věková skupina mládeže. Zájem obyvatel o rozvoj své obce je znatelnější u seniorů. Tento zájem se projevuje např. občanskou participací v místních spolcích. Z dotazníkového šetření bylo také zjištěn obsah lokální identity, který se i mimo prostorový faktor, skládá s kulturního a sociálního faktoru, na základě kterých jsme věkové skupiny posuzovali. Z posuzování těchto faktorů ve městě jsme získali informace o konkrétních postojích obyvatel obou dotazovaných skupin, o jejich spokojenosti či nespokojenosti, zařízeních ve městě a jeho organizacích. Z výzkumu této práce jsme dosáhli výsledků, které nám ukazují a dokazují současnou situaci města.

Summary

Thesis in the theoretical part focuses on the fundamental concepts in the field of local identity and regional development. In the practical part of the work characteristics of the population and the rate of local identity, the interest of the development of the city in which they live. More identifiable group of two population groups studied in the city showed age youth group. The interest of people in developing their community is more pronounced in the elderly. This interest is reflected as civic participation in local clubs. Questionnaires were also found to contain a local identity, which is beyond the spatial factor, consists of cultural and social factors on the basis of which we assessed the age skupiny. In assessing these factors in the city we have received information about the

specific attitudes of the population of both groups surveyed on their satisfaction or dissatisfaction, facilities in the city and its organizations. The research of this work we have achieved results that show us and prove the current situation of the city.

Klíčová slova: lokální identita, Bílina, rozvoj města, obyvatelstvo, faktor, mládež, senioři

Keywords: local identity, Bílina, urban development, population, factor, youth, seniors

OBSAH:

1 ÚVOD

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

2.1 Cíle práce

2.2 Metodika práce

2.2.1 Použité metody získávání a zpracování dat

2.2.2 Zdroje informací

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 Pojem společnost, populace, generace, struktura obyvatel a sociální skupiny

3.2 Bližší pojetí identity a lokální identity

3.2.1 Vymezení lokálního společenství

3.2.2 Specifikace identity a lokální identity

3.3 Regionální rozvoj obcí/regionů /obecně/

3.3.1 Regionální identita

3.3.2 Rozvojový potenciál

3.3.3 Rozvojové aktivity

3.3.4 Endogenní model rozvoje lokality

3.3.5 Trvale udržitelný rozvoj

3.4 Sociální a kulturní faktory v regionálním rozvoji /obecně/

3.4.1 Charakteristika sociálních a kulturních faktorů

3.4.2 Region jako společenský a kulturní celek

3.4.3 Společenské změny

3.4.4 Kultivace

4 CHARAKTERISTIKA MĚSTA BÍLINA

4.1 Specifika města

4.2 Historie rozvoje města

4.3 Dlouhodobý vývoj obyvatelstva

5 VÝZKUMNÁ SONDA

5.1 Charakteristika sociologického výzkumu

5.1.1 Specifikace zkoumaného problému

5.1.2 Hypotéza

5.1.3 Metoda výzkumu

5.1.4 Etapa před výzkumem

5.1.5 Stanovení výzkumného souboru

5.1.6 Nástroj výzkumu

5.2 Empirické šetření

6 ZÁVĚR

7 SEZNAM LITERATURY

8 PŘÍLOHY

1 ÚVOD

Tato diplomová práce je konkrétně zaměřena na úlohu lokální identity v rozvoji obce. Klíčovou je pro nás však lokální identita jako taková, jelikož cílem této práce bude právě průzkum obsahu a rozsahu lokální identity v obci Bílina u zástupců dvou generací. Také se v této práci zaměříme na regionální rozvoj této obce ve vztahu k lokální identitě obyvatel. Jelikož se domnívám, že zdrojem regionu jsou právě jeho obyvatelé. Lokální identitu lze totiž chápat jako rozvojový potenciál, o kterém se tato práce také zmiňuje právě v souvislosti s rozvojem obce.

Průzkum této práce stavíme z pohledu sociálních a kulturních faktorů, z jejichž pohledu je tato práce chápána. Na jejich základě práci stavíme a od těchto faktorů v námi sledované lokalitě se odvíjíme. Se sociálními vztahy a kulturním potenciálem totiž úzce lokální identita souvisí, jelikož podle podoby těchto faktorů v obci má také podobu samotná lokální identita. Jak uvádí *Rak* (2001), lokální identitu totiž nelze vnutit nebo si ji vynucovat, je však možné vytvářet příznivé podmínky pro její formování. Jak uvádí *Lošťák* (2004) a další, lokální identita je čím dál víc zmiňována v souvislosti se sociálním kapitálem, což přímo odkazuje na sociální faktor.

Lokální identitě zde přisuzujeme hlavní roli, právě protože má mimořádné postavení mezi všemi neekonomickými potenciály, jelikož podporuje ochotu obyvatel podílet se na rozvoji své obce. *Henkel* (1999) dokonce tvrdí, že žádný sociální systém se nemůže rozvíjet bez určitého stupně lokální identity.

Téma této práce nás přímo vybízí položit si otázky: „ Proč se touto problematikou lidé zabývají?“, „ Proč je to pro nás důležité?“ Zkusme si na tyto otázky odpovědět , ač předčasně, pouze okrajově. Tato problematika je pro člověka sama o sobě zajímavá, jelikož dle toho, jaký vztah má občan ke své obci lze vydedukovat, jak se samotná obec o své občany stará a jak důležité pro samotnou obec, aby byl člověk v místě, ve kterém žije spokojený, a to jak v ohledu ekonomickém, tak sociálním. Odpověď na druhou otázku by mohla znít, že důležitost na tuto problematiku klademe, jelikož právě na samotných občanech a jejich životních úrovních se odráží rozvoj obce a status samotného města.

Například když budeme vědět, že v obci je nízká životní úroveň, nízká možnost prosadit se a získat dobrý sociální i ekonomický status, nebudu si tuto obec pro své bytí vybírat. Na samotné úrovni obce a míry vztahu občanů ke své obci závisí regionální rozvoj obce.

2 CÍL PRÁCE A METODIKA

2.1 Cíle práce

Cílem této diplomové práce je zjistit a analyzovat problematiku lokální identity ve městě Bílina u zástupců několika sociálních kategorií místních obyvatel (např. vybraných mladých obyvatel města, vybraných přistěhovalých obyvatel a vybraných obyvatel, kteří se v Bílině narodili). K dosažení tohoto obecného cíle bude tato práce sledovat několik cílů konkrétních:

- Zjistit rozsah (míru) a obsah (co je náplní, v čem se projevuje) lokální identity prostřednictvím porovnání sledovaných skupin obyvatel.
- Ukázat vliv míry lokální identity na zapojení obyvatel Bíliny do jejího rozvoje.
- Analyzovat, jak lidé v Bílině rozvíjejí lokální identitu a jak se tato skutečnost odráží na rozvoji města Bílina.

2.2 Metodika práce

Zpracování této práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretické části je věnována třetí kapitola, tj. literární rešerše. Jde o zpracování odborné literatury a dalších odborných textů, které studují podrobně regionální rozvoj a lokální identitu, také jejich vzájemný vztah. Postup je tvořen metodou dedukce, tj. postup od obecného ke konkrétnímu tvrzení.

Pro vymezení lokality Bílina bylo zvoleno komplexní studium příslušné literatury a dokumentů, poté bylo také v této lokalitě provedeno dotazníkové šetření. Aplikační část

této práce je tedy tvořena studiem odborné literatury, dále jejich následnou aplikací na lokalitu Bílina a průzkumem pomocí dotazníkového šetření v námi zvolené lokalitě.

Zpracováním empirického materiálu rozumíme hodnocení materiálu a vyřazení vadného, ověření platnosti, tj. validity¹ a spolehlivosti, tj. reliability², kódování a třídění materiálu, vědecký popis jevů, sociologická analýza, formulování závěrů, rozbor zkoumaného problému, důkazy správnosti, zevšeobecnění a začlenění nových poznatků. Zpracování empirického materiálu probíhá speciálními metodami za využití výpočetní techniky.

Tato práce využívá kvantitativního přístupu³, jelikož naším cílem je zjistit míru lokální identity za zkoumání sociálních a kulturních faktorů, tento přístup je pro naše zkoumání nejvhodnější. Kvantitativní přístup je charakteristický tím, že si drží odstup od zkoumaných jevů. Zaručuje tím nestranný pohled při zkoumání.

2.2.1 Použité metody získávání a zpracování dat

Ke studování úlohy lokální identity v rozvoji obce lze využít dva typy metod, a to kvantitativní a kvalitativní povahy. Pro tento výzkum, ve kterém je naším cílem určit obsah, rozsah a míru lokální identity pomocí sociálním a kulturních faktorů, které mají vliv na lokální identitu obce, jsme zvolili kvantitativní přístup⁴.

Při využití kvantitativní metody jsme pracovali s tzv. proměnnými. Těmito proměnnými máme na mysli prvky zkoumání, které nabývají různých hodnot a mění se. Tyto proměnné definujeme, identifikujeme, měříme a pozorujeme. Studujeme a charakterizujeme jejich vztahy. V tomto výzkumu tedy posuzujeme sociální a kulturní faktory, které mají vliv na lokální identitu obce Bílina a následnou samotnou lokální identitu v regionálním rozvoji obce Bílina. Sociální a kulturní faktory zde budou představovat nezávislé proměnné a míra lokální identity u zástupců námi určených cílových skupin, tj. seniorů a mládeže zde budou představovat závislé proměnné.

---

¹ REICHEL J., Kapitoly metodologie sociálních výzkumů, s. 75

² REICHEL J., Kapitoly metodologie sociálních výzkumů, s. 77

³ GIDDENS A., Sociologie, s. 145

⁴ GIDDENS A., Sociologie, s. 145

Pro tuto práci bude pro sběr a zpracování dat využito dotazníkové šetření. Předpokládá se, že šetření proběhne mezi vybranými skupinami obyvatel Bíliny (bude snaha, aby se jednalo o reprezentanty mladé generace a starších lidí a těch, kteří žijí v Bílině od narození (či dlouhodobě žijí) a těch, kteří jsou přistěhovalí (v nedávné minulosti). Dotazníkové šetření bude triangulováno dalšími metodami výzkumu v sociálních vědách (především studiem dokumentů).

Zvolená výzkumná technika slouží jako nástroj pro sběr údajů k získání nových poznatků. Touto zvolenou výzkumnou technikou, jak jsme se již výše zmiňovali, myslíme konkrétně dotazníkové šetření, které jsme využili v empirické sondě v aplikační části. Samotné dotazníkové šetření se skládá z utvoření dotazníku, jeho distribuce a následné analýzy těchto vyplněných dotazníků zástupci cílových skupin. Pro jeho sestavení existují přesná pravidla. Dotazník, slouží ke shromáždění relativně jednoduchých údajů od většího počtu osob. Má mnohé výhody proti jiným technikám. Pro náš průzkum využíváme jednorázového anonymního typu dotazníku. Dotazník musí být zkonstruován tak, aby zajistil splnění cílů výzkumu. Využívá se kombinace různých typů otázek, které musí být jasné a srozumitelné. Dotazník doručujeme osobně či pověřením jiné osoby. Různými způsoby se pak musí zajistit jeho návratnost. Jeho návratnost zajišťujeme převzetím od pověřené osoby, která dotazníky doručovala.

Druhou výzkumnou techniku, o které jsme se již výše zmiňovali, a kterou jsme si pro průzkum zvolili, je studium dokumentů, tj. práce s dokumenty. Jde o techniku získávání sociologických dat z různých druhů vybraných vhodných dokumentů, kterými mohou být listinné doklady všeho druhu, ale také filmy, audiokazety, fotografie, noviny, dopisy apod. Proces je náročný, neboť se musí provést výběr a zhodnocení dokumentů z hlediska splnění cílů výzkumu a vyhledání a zpracování potřebných údajů.

V závěru této práce potvrzujeme či vyvracujeme tvrzení stanovené hypotézy a navrhuje možná řešení a zvýšení míry lokální identity. Také hodnotíme a navrhuje řešení, jak mohou občané obce Bílina zvýšit svůj zájem o obec, ve které žijí.

Při studiu a zkoumání obce Bílina se zaměřujeme na sociální a kulturní faktory, které v této obci působí. Právě na jejich základě je zpracována tato práce, tj. zpracování případové studie obce Bílina, postaveno. Studium a zkoumání těchto faktorů v lokalitě, na kterou je tato práce zaměřena, se v tomto případě stává zdrojem pro získání potřebných informací a zároveň nám slouží jako nástroj pro analyzování a zpracování těchto dat a údajů, které jsme získali. To vše se samozřejmě děje za použití konkrétních metod, které jsme pro tento výzkum z jistých důvodů zvolili. Tyto patřičné důvody nás přímo navádějí a vybízejí ke správné volbě té nejvhodnější metody, která nám usnadňuje celé zpracování této práce. Díky této specifické metodě lépe dosáhneme námi stanovených cílů. Od volby a využití té správné metody pro konkrétní výzkum lze očekávat úspěšné dosažení předem stanovených cílů. Jejím správným výběrem a použitím pak můžeme zajistit vyšší kvalitu a validitu výsledků zkoumání.⁵

2.2.2 Zdroje informací

Nejdůležitější zdroje informací vycházejí z lokálního dotazníkového šetření a ze studia dokumentů, které poskytl Městský úřad v Bílině, konkrétní pracovníci Ing. Monika Pánovová, Ing. Jana Šimková. Dotazníkové šetření bylo provedeno mezi studenty bílinského gymnázia. Pověřenou osobou, která po dohodě přislíbila předání vyplněných dotazníků studenty, byl ředitel školy, Mgr. Karel Vacek. Dalším místem pro dotazníkové šetření byl zvolen Dům se soustředěnou pečovatelskou službou v Bílině, kde šetření probíhalo za asistence vedoucí pečovatelské služby, paní Kalivodou. Zdroje dat pocházejí také ze studia dokumentů a odborné literatury, které poskytla Městská knihovna v Bílině, a také studiem internetových stránek Bíliny.⁶

Lokální identitou jako takovou se zabývá řada autorů, např. Cabada⁷, Lošťák⁸, Patočka a Heřmanová⁹ a další.

---

⁵ PETRUSEK M, VODÁKOVÁ A, Velký sociologický slovník, Svazek 2, s. 1654

⁵ HUDEČKOVÁ H. ,LOŠŤÁK M., ,ŠEVČÍKOVÁ A.,*Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, s. 83

⁶ www.bilina.cz

⁷ CABADA, L. *Evropa – kultura – identita : kulturní pozadí evropské integrace*, s.52

⁸ HUDEČKOVÁ H. ,LOŠŤÁK M., ,ŠEVČÍKOVÁ A.,*Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*,s.36

Regionální rozvoj studuje literatura mnoha autorů, např. Hudečková a Lošťák¹⁰, Majer¹¹ a mnoho dalších.

V oblasti kultury, resp. jejího vztahu k tématu diplomové práce byla použita práce Jiřího Patočky a Evy Heřmanové¹² a dalších (viz kapitola Seznam literatury a citace pod čarou). K porovnání různých přístupů k vymezení jednotlivých pojmů bylo použito některých speciálních encyklopedických zdrojů, které jsou též uvedeny v seznamu literatury.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

Literární rešerše se nejprve zaměří na lokální identitu jako takovou a to ve spojení s místem lokálního dění. Dle Jandourka¹³ lokální identita patří mezi tzv. identity kolektivní. Nebo-li se jedná se o společenské shody členů o podstatných rysech skupiny. Také o tom, kdo k ní patří a kdo nikoli, a co by skupina měla a neměla dělat.

3.1 Vymezení základních pojmů

3.1.1 Pojem společnost, populace, generace, struktura obyvatel a sociální skupiny

Společnost

V nejširším smyslu je společností ve společenských vědách chápána nejčastěji politicky a ekonomicky soběstačná skupina lidí obou pohlaví a všech věkových skupin sdílejících

---

⁹ PATOČKA, J.; HEŘMANOVÁ, E. *Lokální a regionální kultura v České republice : kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*, s.72

¹⁰ HUDEČKOVÁ H. ,LOŠŤÁK M., ,ŠEVČÍKOVÁ A.,*Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, s.85

¹¹ MAIER, G.; TÖDTLING, F. *Regionální a urbanistická ekonomika 2. Regionální rozvoj a regionální politika*, s.64-67

¹² PATOČKA, J.; HEŘMANOVÁ, E. *Lokální a regionální kultura v České republice : kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*, s.125

¹³ JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník.*, s. 56

společnou kulturu, hodnoty a území a respektujících vlastní instituce, normy a kulturní vzory, kteří sami sebe pociťují jako jednotnou entitu odlišnou od jiných skupin. Dalšími - neméně významnými a vlivnými - přístupy jsou např. chápání společnosti jako sociální struktury, systému společenských vztahů, jako organizovaného a institucionalizovaného řešení sociálních konfliktů (a problému přežití vůbec) nebo jako civilizace či kultury. V dějinách sociologie lze typologicky vydělit několik dichotomických přístupů ke společnosti, např. podle durkheimovské tradice jde o jev *sui generis*, nepřevoditelný na jeho aktéry, naopak soudobá teorie konstrukce sociální reality předpokládá, že společnost samostatnou existenci vůbec nemá, nýbrž je kontinuálně vytvářena v každodenní lidské interakci a komunikaci; dále připomeňme např. pojetí sociologické (Durkheim¹⁴) a psychologizující (Linton¹⁵), kooperativní (Spencer¹⁶) a konfliktní (Marx¹⁷), a také přístup holistický versus analitický. Dodnes vlivnou - ale mnohými i kritizovanou - dichotomií je koncepce Ferdinanda Tonniese¹⁸ rozlišující pospolitost = společnost tradiční a společnost = společnost moderní a industriální. Tento přístup byl později dále rozšířen o koncept společnosti postmoderní - postindustriální. V současné vědě je populární teorie společnosti jednoduché versus komplexní.¹⁹

Termín společnost v obecném slova smyslu lze stručně definovat jako společenství lidí, které přetváří přírodní prostor kulturou a v rámci toho uspořádávají své vztahy k přírodě a obývanému prostoru.²⁰

Jde o systém vzájemných vztahů spojující jednotlivce, respektive jde o množství jedinců, kteří se jeden k druhému chovají podle určitých pravidel.²¹

Bez společnosti nemůže existovat žádná kultura. Platí to ale i naopak: žádná společnost nemůže existovat bez kultury. Bez kultury bychom vůbec nebyli lidmi, alespoň ne v tom

---

¹⁴ DURKHEIM E., PETRUSEK M., *Sociologie a filozofie: sociologie a sociální vědy*, s. 56

¹⁵ J.E. PURKYNĚ, *Sborník prací Filosofické fakulty Brněnské university*, Svazky 9 -11

¹⁶ prací Filosofické fakulty Brněnské university: Řada literárněvědná, Svazky 9–11

¹⁷ MARX K., *Selected writings in sociology and social*, s. 123

¹⁸ *Sociologická revue*, Svazek, 1931

¹⁹ KELLER K.L., *Marketing management*, s. 648

²⁰ HUDEČKOVÁ, H., LOŠŤÁK, M., ŠEVČÍKOVÁ, A., *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, s. 24

²¹ GIDDENS, A., *Sociologie*, s. 540

smyslu, v němž toto slovo obvykle chápeme. Neměli bychom žádný jazyk, jímž bychom se mohli vyjadřovat, a žádný pocit sebeuvědomění, naše schopnost přemýšlet nebo uvažovat by byla výrazně omezena.²²

Populace

Nebo-li obyvatelstvo na daném území. V širším slova smyslu jde o geneticky a ekologicky vymezený soubor jedinců stejného biologického druhu žijící ve společném prostředí. Také lze říci, že jde o skupinu lidí tvořící jednotný celek.²³

Z různých hledisek je významný už základní demografický faktor a ukazatel, kterým je početnost populace. Při stejné kvalitě obyvatelstva a vhodném řízení společnosti – rozhodování a uplatňování moci – byly a jsou snad trvale ve výhodě početné populace proti malým. Mezi činitele ovlivňující kvalitu populace můžeme však zařadit i jeden z důležitých geografických faktorů – hustotu osídlení, která je zase závislá na řadě činitelů. V řídké osídlených oblastech byla dlouho, a zřejmě i ještě je, překážkou rozvoje špatná komunikace, nedostatek styků a tím i předávání a přebírání kulturních prvků. Počet obyvatelstva je regulován porodností, úmrtností a sňatečností, na níž vedle plodnosti obyvatelstva, ovlivněné hlavně biologickými vlastnostmi a zdravotním stavem, z největší části závisí porodnost. Na porodnosti a úmrtnosti je závislá věková skladba populace, podíly obyvatelstva v předprodukčním, produkčním a postprodukčním věku – děti, ekonomicky aktivních dospělých a starých lidí. Také se zatím předpokládá, že regresivní typ populačního vývoje ohrožuje příslušnou společnost nebo skupinu úbytkem práce schopných dospělých lidí. Vliv na kulturní úroveň populace měly i sňatečnost, podíl ženatých, vdaných a svobodných osob a sňatkový věk. Sňatkový věk tak ovlivňoval kvalitu populace. Celková kvalita populace byla do značné míry závislá na podílech sociálních vrstev: etnika s vyššími podíly středních a horních vrstev byla kulturně vyspělejší. To se týkalo Židů, ale i Němců.²⁴

---

²² GIDDENS, A., *Sociologie*, s. 32

²³ MACHAČOVÁ, J.; MATĚJČEK, J. *Problémy obecné kultury v českých zemích 1781-1989*, s.141

²⁴ MACHAČOVÁ, J.; MATĚJČEK, J. *Problémy obecné kultury v českých zemích 1781-1989*, s.142-146

Generace

Pojem generace jako stáří má vliv na identitu samotnou a konkrétní zástupci generace se stanou v našem výzkumu prostředníci pro získávání dat. Také souvisí s trvale udržitelným rozvojem. Jako generace je označování velká skupina lidí, kteří jsou socializováni přibližně ve stejné době, a pojí je proto dobově podmíněný styl a způsob života. Do stejné generace patří lidé přibližně stejně staří, příslušníky jedné generace lze označovat za vrstevníky. Synonymem je slovo pokolení, které však bývá více užíváno v demografickém a genealogickém kontextu. Přesný demografický pojem, označující osoby stejně staré. Počtem uplynulých generací bývá také přibližně vymezována délka časového úseku. Pak délka trvání jedné generace odpovídá u živočichů a rostlin průměrné době mezi okamžikem vzniku jedince a okamžikem vzniku jeho potomka.²⁵

V osobní, ale i skupinové sféře se generační změny ve vnímání, prožívání, při vzniku postojů a vzorů vůbec historické změny projevovaly zvláště jako mezigenerační: mladší generace žila často v dost změněných podmínkách než v jakých žili jejich otcové a matky a v důsledku toho měla i jiné vzory chování a prožívání – nejen postoje, ale například i cíle. Dobovým podmínkám, v nichž určitá generace žije, v podstatě odpovídají generační vzory chování, při jejich vytváření však dochází k určitému zpoždění, protože vědomí (uvědomování a vyhodnocování zkušeností) se za skutečností více nebo méně opoždí a některé vzory se dokonce vytvářejí velmi dlouho. Kromě toho působí i jakási generační setrvačnost – stará generace už jen těžko vytváří a přijímá nové vzory. Pomalým změnám podmínek – pozic sociálních skupin - agrární společnosti odpovídaly i pomalé změny vzorů chování a jejich mezigenerační rozdíly zřejmě nebyly velké: synové mysleli a jednali, jak se zdá, skoro stejně jako jejich otcové. Existují zde rozdíly v systému hodnot, cílů, norem a vzorů vůbec mezi starou a mladou generací, ovlivněné ovšem dobovou situací, dobovými pozicemi příslušných sociálních skupin a z nich vyplývajícími životními možnostmi. Na druhé straně přispívá mezigenerační přejímání vzorů k sociální i kulturní stabilitě. V průběhu socializace v dětství a mládí přejímá nová generace vzory hlavně od rodičů, někdy od starších sourozenců, případně od širší rodiny. Stará generace, která se

---

²⁵MACHAČOVÁ, J.; MATĚJČEK, J. *Problémy obecné kultury v českých zemích 1781-1989*, s.148,156

s novou stýkala často jen omezeně, zůstávala u svých původních vzorů, obvykle byla nepružná a staromódní, snaha učit se z nových situací se minimalizovala. Výsledkem potom bývalo jednání neadekvátní situaci, mladými považované za důsledek hlouposti a indolence, zatímco šlo o fixované staré vzory chování²⁶.

Starší generace ztrácí s rostoucím věkem i energii k přijímání nebo dokonce vytváření nových vzorů a zůstává u starých, které už mnohdy nevyhovují novým poměrům. Nová generace chce prosadit své vzory, vymyšlené nebo přejaté na základě nových skutečností, situací. Mezigenerační konflikty se stávají výraznějšími a prudšími, jak se v průmyslové společnosti rychleji než dříve (v agrární epoše) mění situace a vznikají nové životní podmínky, které musí být zvládnuty s pomocí nově vymyšlených vzorů.²⁷

Struktura obyvatel

Lidé na určitém území jsou charakterizováni vlastnostmi, podle kterých je možné obyvatelstvo jako celek dále členit a strukturovat. Patří mezi ně především pohlaví a věk, dále rodinný stav, vzdělání, etnicita a náboženské vyznání. Tyto charakteristiky významně ovlivňují výsledné demografické chování obyvatel, proto je zkoumání struktury obyvatelstva jedním s ústředních zájmů demografie. Pohlaví je jednou ze dvou základních demografických charakteristik každého jedince. Tato charakteristika je s jedincem spojena biologicky, od narození. Rozlišení na muže a ženy je používáno ve všech statistikách obyvatelstva. Druhou základní demografickou charakteristikou je věk jedince. Také tato charakteristika se s jedincem pojí na základě biologického procesu individuálního stárnutí. Další kritéria struktury obyvatelstva mají spíše sociálně-ekonomický či kulturní charakter.²⁸

Sociální skupiny

---

²⁶ CEJTHAMR V., *Management a organizační chování – 2, aktualizované a rozšířené hledání*, s.185

²⁷ MACHAČOVÁ, J.; MATĚJČEK, J. *Problémy obecné kultury v českých zemích 1781-1989*, s. 197-198

²⁸ PROVAZNÍKOVÁ R., *Financování měst, obcí a regionů – 2. aktualizované a rozšířené vydání*, s.90

Sociální skupiny vznikají spontánně nebo záměrně, nejsou však organizacemi. Samotný pojem skupina se používá pro soubor osob nebo věcí patřících nějakým způsobem k sobě. Zdrojem sociální integrace skupin, tj. sdružování lidí, jsou zájmy jejich členů.²⁹

V některých pramenech se hovoří o skupinách společensky pozitivních, jejichž hlavní cíle jsou v souladu s převládajícími normami a hodnotami té které společnosti, resp. kultury (např. pracovní kolektivy), společensky negativní jsou pak skupiny, které tyto normy porušují a jednájí proti nim (např. tlupy, bandy, gangy).

Tento pojem představuje něco, co překračuje čisté materiální potřeby uspokojitelné prostřednictvím zboží, proto je tzv. kvalita života posuzována především podle indikátorů.³⁰ Životní prostředí, zdraví a nemoci, úroveň bydlení, využití volného času a rekreace, mezilidské vztahy, sociální i technologické charakteristiky práce, osobní i kolektivní bezpečnost, sociální jistoty a občanské svobody, možnost podílet se na řízení společnosti, vzdělání a rodina.

Příslušníci skupiny si zapamatovávají, co pocítili většinou jako základně významné věci, které pro jejich existenci vyplývají ze sociální pozice skupiny, z toho, co v důsledku pozice prožívá. Jako jiné postoje se předává mezigeneračně socializací, ale slábne a vytrácí se, pokud postoje nejsou aktualizovány a posilovány opakováním příslušných starých situací, nebo propagandou. Toto lze vysvětlit jako prožitou a zachycenou minulost, ale její praktická využívaná část je doplněna a přepracována vyhodnocením významu těchto zažitých věcí pro jedince nebo skupinu v postojích, které jsou především aktivním prvkem obsahujícím i zájmy, a určujícími obsah budoucího jednání. Silně abstrahovaným prvkem skupinové zkušenosti jsou sociální stereotypy, postoje k jiným sociálním skupinám.³¹

---

²⁹ HAVLÍK, R.: *Úvod do sociologie*, s. 45-54

³⁰ Detailní naplnění těchto indikátorů konkrétními čísly si můžete udělat s pomocí knihy IVA MOŽNÉHO (2002): *Česká společnost (nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života)*. Tyto indikátory jsou blízké indikátorům stupně modernizace, která tvoří jádro regionálního rozvoje. Lze zkrátce říci, že čím vyšší modernizace (tj. i regionální rozvoj) tím vyšší kvalita života.

³¹ MACHAČOVÁ, J.; MATĚJČEK, J. *Problémy obecné kultury v českých zemích 1781-1989*, s. 192-195

3.2 Bližší pojetí identity a lokální identity

3.2.1 Vymezení lokálního společenství

Pojem lokální společenství označuje konkrétní místo nebo polohu v prostoru. Lokální společenství, kromě rodiny, bylo vždy základním prvkem sociální struktury a obec se stala jeho institucionálním a politickým projevem. Lokální společenství uspořádané v obec vlastnilo určité území a tvořilo poměrně uzavřený systém – lokální strukturu. A kolem něho probíhala historie plná událostí. V lokálních strukturách plynul čas pomalu podle rytmu dlouhé doby trvání, ve kterém probíhaly téměř nepostřehnutelné procesy změny a rozvoje.³²

Každé lokální společenství vyžaduje institucionální rámec. Vytváří ho mimo jiné nemocnice se symbolickou porodnicí, školka, škola, pracoviště, kostel, střediska služeb a rekreace a v neposlední řadě hřbitov. Právě takto vypadá trajektorie osudů jednotlivce: rodí se, učí, pracuje, odpočívá, stoná a umírá. Proto je hřbitov mimořádným místem sociální paměti³³, která poutá ty, kteří již odešli, kteří zůstávají a kteří teprve přijdou.

Historii lokálního společenství vytvářejí důležité a významné události a také místní hrdinové a velké osobnosti, ať už se členy této společnosti staly záměrně nebo náhodně. Máme tu do činění s dlouhou dobou trvání takového společenství a vrstvením skutečností, mýtů, kolektivních představ a přesvědčení, zvyků a osudů jednotlivců i rodin.³⁴

Místní komunita³⁵ se na druhé straně charakterizuje slabšími vazbami a menší vnitřní integrací, slabší úrovní individuální a skupinové identifikace, větší připraveností k migraci z daného místa, uvolněnými vztahy k blízkým a malým s citem pro společné hospodaření. Ale o schopnostech komunity a společenství rozhodují vždy identity lidí a míst.

---

³² PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E., *Lokální a regionální kultura v České republice*, s. 61

³³ STENGER CH., *Jak si vybudovat fantastickou paměť*, s. 17

³⁴ PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E., *Lokální a regionální kultura v České republice*, s. 62

³⁵ ŘÍČAN P., JANOŠOVÁ P., *Jak na šikanu*, s. 71

Lze učinit závěr, že pro lokální společenství je charakteristický omezený počet aktérů a interakce, které mezi nimi probíhají, jsou osobní. Účastníky lokální scény spojují určité společné cíle a prostředky, které vyplývají ze společného každodenního života. Uvolňují určitý vývojový potenciál a mobilizují k veřejně prospěšnému jednání.³⁶

3.2.2 Specifikace identity a lokální identity

Identita

Obecně se jedná se o určitý stupeň ztotožnění. Tento pojem vysvětleme jako typické rysy jedince či skupiny, podmíněné sociálními charakteristikami. U jedince i skupiny je takovým označením jméno. Předmětem identifikace může být třída, národ, politická strana či státní režim atd.³⁷

Identitu lze také spojit se vztahem občana ke svému rodnému státu. Např. Čech, který bude hrdý na příslušnost k tomuto národu. V tomto případě lze hovořit o „vlastenectví“. Pocity „vlastenectví“ prožívá velká část našeho národa hlavně při dosažení mimořádných úspěchů v mezinárodních akcích. Většinou se však jedná o mimořádné situace, jejichž trvání nemá dlouhodobý charakter.³⁸

Lokální identita

Nebo-li ztotožnění se s určitým územím. Většinou se jedná o území, k němuž máme citovou vazbu. Např. Je rodným, nynějším či bývalým bydlištěm člověka. Daný jedinec se na daném území cítí být „doma“. Může jím být i území, se kterým se nám pojí určitý zážitek či je pro nás z jiného důvodu důležité a jedinečné, tj. sounáležíme s tímto místem. Na tento pojem se podrobněji zaměříme v dalších kapitolách.³⁹

---

³⁶ BAUMAN Z., *Úvahy o postmoderní době*, s. 113

³⁷ ADAMOVÁ, K., *Politologický slovník*, s. 83

³⁸ PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E., *Lokální a regionální kultura v České republice*, s. 115

³⁹ PATOČKA, J.; HEŘMANOVÁ, E. *Lokální a regionální kultura v České republice : kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*, s.98

V širokém měřítku můžeme tvrdit, že důležitou složkou identity jedince je právě lokální identita. Samotný jedinec si ji může sám zvolit a nabývá pro něj různé důležitosti, také ho vede k určitému jednání (Szaló, Nosál, 2003). Lokální identitu proto také můžeme chápat jako rozvojový potenciál (Rak 2001). Lokální identitu nelze vnútit – paternalistický přístup, lze ale vytvářet příznivé podmínky pro její formování, a to podporovat iniciativu a zodpovědnost.⁴⁰

Můžeme ji také definovat jako vnitřní pocit příslušnosti k určitému územnímu společenství lidí i k území samotnému. Prostorová identita obecně je tedy určitým pocitovým vztahem jednotlivce či skupiny obyvatel k přírodnímu, sociálnímu i politickému prostoru, který je jím nebo jimi obýván a s nímž jsou relativně dobře obeznámeni. Takovýto životní prostor jedince či skupiny je však i jedním z významných identifikačních znaků pro naše okolí, neboť představuje informaci nejen o určitém způsobu života, ale i o postojích a hodnotách jeho obyvatel.⁴¹

Lokální a regionální identifikace (ztotožňování se) vedoucí ke vzniku lokální a regionální identity může být urychlován, posilován nebo naopak oslabován řadou faktorů. Na prvním místě mezi pozitivně, tj. identitotvorně působícími faktory lze jmenovat dlouhodobost a kontinuitu pobytu v určité lokalitě či regionu. Velmi významným prvkem je bezesporu i existence nebo neexistence historicky významného objektu či kulturní památky, lidové architektury, svázanost místa se slavnými rodáky, generační zakořeněnost umocňovaná a „doložená“ jmény na místním hřbitově, jedinečnost a svébytnost prostředí apod. Podstatnou složkou sdílené regionální identity bývá i pocit jakési širší „kmenové“ příslušnosti, přirozený vztah k předkům, pocit odlišení se od ostatních lidí, pocit lokální hrdosti apod. V řadě případů pak silně vyvinutá lokální (či regionální) identita nabývá podoby tzv. lokálního patriotismu, tj. často i v různé míře pozitivně zkresleného vnímání či vidění vlastního území.⁴²

---

⁴⁰ RAK R., *Krádeže vozidel: odhalování, vyšetřování a prevence*, s.218

⁴¹ POTŮČEK M., *Strategické vládnutí a Česká republika*, s. 321

⁴² PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E., *Lokální a regionální kultura v České republice*, str. 122, 123

Důležité je zmínit se o vzniku tzv. lokálním a regionálním symbolickým universu⁴³, které je tvořeno kumulovanými hodnotami regionální (lokální) identity. Patří k nim:⁴⁴

- Individuální identifikace s lokálním společenstvím, s regionem a jeho obyvateli a kulturou
- Rozdělení na my a oni, které existuje v kolektivním vědomí
- Formy politické aktivity, dominantní politické strany a volební preference, historické a nové politické organizace
- Vazba na místo a prostor
- Uvědomování si kulturního dědictví, chápání a vnímání významů a symbolů materiální kultury a jejích korelátů
- Sebeuvědomění parametrů životního prostředí
- Příslušnost k náboženským společenstvím a kostelům
- Vztah k dějinám regionu, jeho hrdinům a historickým organizacím
- Společné hospodaření v rámci regionu, ekonomická dimenze spolupráce a konkurence mezi regiony na úrovni státu, kontinentu a světového systému

Existence určitých stavebních forem a systému územního plánování, které jsou charakteristické především v tradiční architektuře dané oblasti regionu.⁴⁵

3.3 Regionální rozvoj obcí/regionů /obecně/

Termín regionální rozvoj je pro úspěšné dosažení cíle naší práce dalším klíčovým a nezbytným pojmem. Rozvoj daného území, ať jde o venkov, obec, město, region či stát, má dlouhodobý a postupný charakter. Probíhá bezesporu vždy a za každé situace, tj. vzniká

---

⁴³ KELLER J., *Teorie modernizace*, s. 163-166

⁴⁴ GLADWELL M., WEISS M., *Bod zlomu: o malých příčinách s velkými následky*, s. 201-205

⁴⁵ Ekonomický ústav ČSAV., Vysoká škola ekonomická v Praze *Politická ekonomie*, Svazek 23

nepřetržitě a jeho podoba je závislá jak na jednotlivých faktorech, tak na vazbách a vztazích mezi nimi, jelikož jsou přímým prostředkem ke sledování, zkoumání, analýze a k mnoha dalším aktivitám. Sám o sobě je tedy měřitelný mnoha způsoby a v mnoha oblastech. Tudíž ho stručně můžeme charakterizovat jako určitý vývoj konkrétní oblasti, který lze studovat a hodnotit z mnoha hledisek, různými metodami, v různých případech, v jakémkoliv časovém úseku a z jakéhokoliv důvodu.⁴⁶

Regionalisté při svých regionalizačních činnostech vycházejí z přírodně působících faktorů (ne lidskou činností ovlivněných a ovlivnitelných), na které navazují faktory, jež lidé svou kulturní činností ovlivňují (vytvářejí), což je klíčové pro tuto práci. Mezi faktory, které mohou mít také vliv i na typ disparity mezi regiony, řadíme i mimo jiné, také pro nás klíčové sociálně kulturní faktory⁴⁷.

Regionální/rurální rozvoj má vytvářet předpoklady a podmínky pro kvalitní životy lidí, kteří v oněch regionech sídlí a má napomáhat vyrovnávání právě regionálních nerovností. Zahrnují nejen územní aspekty, ale také otázky ekonomické, ekologické, sociální i kulturní. Obecně platí, že regionálním rozvojem se zabývá většina územně správních jednotek. Vycházejí přitom ze základního dokumentu, zákona č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje. Tyto faktory se v každé lokalitě odrážejí také na jejím rozvoji. Jsou jeho součástí a nelze je opomenout.⁴⁸ Mimo zmiňované faktory existuje celá řada faktorů, které také ovlivňují regionální rozvoj. I když se jimi tato práce nezabývá, pro úplnost a celkové pochopení námi sledovaného problému je třeba se o těchto faktorech zmínit alespoň okrajově. Znovu si proto uveďme již výše zmiňované faktory: základním faktorem regionálního rozvoje postindustriální společnosti jsou: lidské zdroje, následované infrastrukturou a službami. Význam jednotlivých faktorů pro regionální rozvoj pramení z povahy lidských zdrojů, které mají aktivní vlastnost dalšího rozvoje.⁴⁹ Lidské zdroje mohou ostatní faktory přímo přetvářet nebo jsou nezbytným prvkem jejich fungování.⁵⁰

---

⁴⁶ MOORE D., JANSKÁ I., *Varianty (program)*, s. 101-108

⁴⁷ MAJEROVÁ V, KOSTELECKÝ T., SÝKORA L., a kolektiv, *Sociální kapitál a rozvoj regionu*, s. 111

⁴⁸ HUDEČKOVÁ H., LOŠŤÁK M., ŠEVČÍKOVÁ A., *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, s. 83

⁴⁹ HUDEČKOVÁ H., LOŠŤÁK M., ŠEVČÍKOVÁ A., *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, s. 113

⁵⁰ Dokument *Strategie regionálního rozvoje 2007-2013*

Pro tento fakt si pro nás „nedůležité“ faktory tedy vysvětlujeme alespoň v základní definici. Bez nich by totiž ostatní faktory efektivně nefungovali a reálně ani neexistovali.

3.3.1 Regionální identita

Identita jako taková může mít mnoho podob (forem), které se vzájemně překrývají či doplňují. Jedním z aspektů, který při formování identity bývá zastoupen, je aspekt prostorový (geografický). Vztah lidí k území (jejich regionu) je přirozenou součástí jejich života. Určitý prostor se specifickými sociálními, ekonomickými či vývojovými podmínkami (specifickým historickým vývojem), tak vystupuje jako základ pro formování územní/regionální identity. Klíčovou roli při formování územní identity mohou hrát také přírodní podmínky a krajina, jako výsledek soužití člověka s přírodou.⁵¹

Breakwell (1992, cit. podle Gustafson 2001)⁵² navrhuje principy identity, tedy způsoby, jakými lidé využívají místa k vytvoření vlastní identity:⁵³

- Prvním i z hlediska důležitosti je princip odlišení nás samých od ostatních na základě místa, kde žijeme (samostatným problémem je pak vymezení hranic)
- K definování nás samých přispívá také vědomí kontinuity vlastního života, který prožíváme dlouhou dobu na stejném místě nebo jsme se přistěhovali z místa podobného
- Princip sebeúcty (self-esteem), kdy máme pocit pýchy na místo, kde žijeme
- Místo také svými kvalitami může náš život určitým způsobem usnadňovat a takovéto usnadnění Breakwell považuje za poslední princip identity a nazývá ho sebeúčinnost (self-efficacy)

V souvislosti s těmito fakty si pak můžeme klást otázku: „Na jakých základech lze formovat regionální identitu obyvatel?“

---

⁵¹ GIDDENS, A.: *Sociologie*.s. 48, 511-512

⁵² GUSTAFSON M. S., *Women and the Republican Party, 1854-1924*, s. 196, 205-2012

⁵³ BREAKWELL G.M., *Social psychology of political and economic cognition*, s. 146

3.3.2 Rozvojový potenciál

Dle Jehleho (1998) lze rozvojový potenciál definovat jako souhrn rozvojových možností lokality v daném čase, což znamená maximum ekonomických, sociálních a ekologických aktivit v lokalitě. Jde o integrovaný endogenní přístup k rozvoji regionů a sídel, jehož cílem je posilování endogenních inovací a potenciálů a zvýšení regionální nezávislosti a stability vůči krizím. Jejím základním rysem je zohledňování specifík lokality – historických, kulturních, institucionálních. Integrovaný endogenní rozvoj jako multimediální přístup vyžaduje efektivní propojení ekonomické, sociokulturní a politické oblasti.⁵⁴

Vzrůstají tlaky na podporu těch kulturních aktivit a projevů, které jsou ve volné konkurenci s masovou nadnárodní globální kulturou ohroženy. Reakcí jsou reglementační zásahy státu podporující žádoucí rozvoj kulturních aktivit ve smyslu stimulace národních, regionálních a lokálních kulturních projevů. Podpora české kultury je integrální součástí regionální politiky státu, jejímž cílem v této oblasti je jednak zachování integrity národního společenství a jednak podpory regionálních a lokálních subkultur. Jde nejen o zachování kulturních tradic, nýbrž i o stimulaci vzniku kvalitních kulturních inovací schopných obstát v konkurenci nadnárodní i globální. Dosažení kulturní svébytnosti regionů a lokalit je současně nutným předpokladem pro zajištění hlavních principů regionální politiky, kterými jsou zejména princip subsidiarity a decentralizace, partnerství a sociální solidarity.⁵⁵

3.3.3 Rozvojové aktivity

Obyvatelé daného regionu se svou účastí mohou ve velké míře na jeho rozvoji podílet. Protože většina rozvojových programů je založena na posílení vlastní iniciativy různých aktérů rozvoje (jeden z tzv. endogenních potenciálů rozvoje), je zde patrná snaha

---

⁵⁴ JEHLÉ F. F., *The Complete and Easy Guide to Social Security, Healthcare Rights, and Government Benefits*, s.138

⁵⁵ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/rozvoj-regionu/factory-regionalniho-rozvoje-cr-kultura/1001179/46067/?rtc=2>

dosáhnout propojení a ztotožnění se s tzv. rozvojovými aktivitami lidí, jejichž zájmy jsou ve hře (tzv. stakeholders), s těmi, kteří mají vliv na rozhodování (tzv. shareholders).⁵⁶

Dle Athonyho Giddense (1999) a Jiřího Kabeleho (1999) využití teoretických poznatků sociálních věd umožňuje umnějši a kvalitnější provádění vlastních praktických aktivit, mezi něž patří i rozvojové aktivity. Také přiřazení poznatků sociálních věd ke každodennímu dění, z něhož tyto poznatky vycházejí, a spojení sociálních věd s každodenními životy lidí z masa a krve umožňují vidět sociální svět, který tyto vědy zkoumají, očima těch, kterých se dané rozvojové aktivity týkají. Toto vidění je pak možné zakomponovat do daných činností regionálního či rurálního rozvoje.⁵⁷

Neexistuje jediný správný a navždy platný „recept“, jak provádět úspěšný rozvoj regionů nebo rozvoj venkova. To však neznamená, že by „regionální rozvoj“ nebyl nějak zakotven, neměl již své některé vyzkoušené principy a postupy, které jsou aplikovatelné a využitelné v řadě různých případů. Nelze umně provádět rozvojové aktivity bez znalosti teorie a nelze být pouhým teoretikem bez zkušeností z praxe.⁵⁸

Při rozvojových aktivitách je kladen důraz na již zmiňovaný tzv. endogenní přístup, který je spojen s využíváním místních potenciálů rozvoje. Tyto potenciály, které tvoří jádro modelu integrovaného endogenního rozvoje lokality (blíže viz Philip Lowe 2000)⁵⁹, zaručují existenci řádu v lokalitě. Jsou spojeny s představami místních obyvatel a odpovídají místním způsobům jednání, čímž umožňují lidem zvládat sociální dění.⁶⁰

Rozvojovými aktivitami jsou také samozřejmě dobrovolné aktivity. Tradice spolkové činnosti a dobrovolných aktivit v oblasti kultury a umění trvá i v současnosti např. tradice ochotnických amatérských divadel. Charakter a zaměření dobrovolných kulturních aktivit jsou velmi různorodé a odvíjí se od tradic sídla či regionu, od demografické struktury, struktury zaměstnanosti atd. Jejich vliv na sociální soudržnost i kvalitu života v sídle je

---

⁵⁶ HUDEČKOVÁ H., LOŠŤÁK M., ŠEVČÍKOVÁ A., *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, s.162, 163

⁵⁷ GIDDENS, A.: *Sociologie*.s. 257-261,

KABELA M., *Holandská zkušenost: jak malá země řeší aktuální společenské a politické problémy*, s.179

⁵⁸ HUDEČKOVÁ H., LOŠŤÁK M., ŠEVČÍKOVÁ A., *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, s.91

⁵⁹ BROUWER F. LOWE P., *CABI Publishing Series*, 136 - 141

⁶⁰ KŘIVOHLAVÝ J., *Psychologie moudrosti a dobrého života*, s.44

nesporný a jejich podpora z prostředků veřejných rozpočtů žádoucí, stejně jako podpora veřejné prezentace jejich aktivit např. v podobě festivalů, slavností či soutěží.

3.3.4 Endogenní model rozvoje lokality

V současné diskusi o možnostech lokálního a regionálního rozvoje se objevuje silný důraz na endogenní rozvojové potenciály lokalit, regionů a sociálních uskupení jejich obyvatel. Přesvědčení o klíčovém významu endogenních potenciálů, spočívá zejména v lidských zdrojích a lidské iniciativě, považují Blažek a Uhlíř (Blažek, Uhlíř 2002) za ohnisko současných pluralitních přístupů k regionálnímu rozvoji.⁶¹ Na obecné rovině definuje Ray (2000) endogenní rozvoj venkova jako přístup, v němž „lokality získávají větší kontrolu nad svým rozvojem díky reorientaci rozvoje směrem k lokálním zdrojům a zakládáním struktur, které dokáží udržet lokální rozvoj i po ukončení původní „oficiální intervence“.⁶²

V každém případě myšlenka endogenního rozvoje předpokládá existenci lokálních rozvojových potenciálů, které lze vhodnou intervencí aktivizovat a které se mohou stát klíčem budoucího rozvoje (Gajdoš, Pašiak 2008)⁶³. Vnitřní rozvojové potenciály mohou mít přirozeně v různých lokalitách různou podobu. Kromě přírodních či infrastrukturních potenciálů hrají klíčovou roli lidské a sociální zdroje. Podstatnou součást představují potenciály spočívající ve schopnosti kolektivního jednání a spolupráce rozvojových aktérů v lokalitě. Analýzy endogenních rozvojových potenciálů se tak často přibližují současné vlně zájmu o sociální kapitál.⁶⁴

Endogenní rozvojové potenciály mohou mít velmi různorodou povahu a lze je různě klasifikovat. Binek et al. (2007) rozlišují ve venkovském prostoru lidský potenciál, ekologický, resp. krajinný potenciál, zemědělský potenciál, potenciál cestovního ruchu a ekonomický potenciál jakožto syntetický prvek ostatních potenciálů.⁶⁵ Flora, Flora, Fey

---

⁶¹ BLAŽEK J., UHLÍŘ D., *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*.str. 87-89

⁶² RAY CH., *Sociologia Ruralis*, s.163–171

⁶³ GAJDOŠ P., PAŠIAK J., *Sociální zdroje lokálního a regionálního rozvoje*, s. 23-24

⁶⁴ BERNARD J., *Endogenní rozvojové potenciály malých venkovských obcí – hledání jejich vlivu*, s. 746

⁶⁵ BINEK J., TOUŠEK V., GAVLASOVÁ I., VĚZNÍK A., KUNC J., SEIDENGLANZ D., HALÁSEK D., ŘEHÁK S., *Venkovský prostor a jeho oživení*, s. 18, 45-47

(2004) hovoří při analýze venkovských komunit o jejich kulturním kapitálu, sociálním kapitálu, lidském kapitálu, politickém kapitálu, přírodním kapitálu, finančním kapitálu a infrastrukturním kapitálu.⁶⁶ Podstatné je rozlišení mezi potenciály vyplývající z fyzicko-geografického charakteru lokality (lokalizační předpoklady pro cestovní ruch, zemědělské zdroje), potenciály technického, resp. infrastrukturního charakteru (kvalita komunikací, infrastrukturní sítě, využitelné pozemky či budovy) a potenciály sociálního charakteru, mezi které by bylo možné řadit lidský kapitál, sociální kapitál či institucionální vlivy. Jednotlivé potenciály se v lokalitě přirozeně navzájem ovlivňují a podmiňují.⁶⁷

Východiska úvah o rozvoji lokálních komunit lze znázornit také v teoretickém modelu rozvoje obcí (*Schéma č. 2 v příloze*). Strukturní a polohové podmínky rozvoje jsou zde považovány za nezávislé faktory, které mohou působit na jednotlivé dimenze vnitřní kapacity komunity (endogenní rozvojové potenciály, ale také na jednotlivé dimenze rozvinutosti obce, vymezené komplexně s využitím konceptu „community vitality“.⁶⁸ Ty jsou ovlivňovány i vnitřní kapacitou komunity. Výslednou závislou proměnnou je pak zvýšená kvalita života obyvatel a jejich spokojenost se životem v obci. V rámci vnitřní kapacity komunity hraje podstatnou roli komunitní kapitál, který definujeme jako schopnost kolektivního jednání, mobilizace zdrojů a dosahování společných cílů.⁶⁹

3.3.5 Trvale udržitelný rozvoj

Trvale udržitelný regionální/rurální rozvoj je založen na efektivním a koordinovaném jednání lidí (zvládání dění jednajícími aktéry) sledujících ekonomickou ziskovost, příznivost k životnímu prostředí a sociální akceptovatelnost svého jednání. K tomu přispívá:⁷⁰

- Institucionální uspořádání a sociální kapitál (v kombinaci s kapitálem intelektuálním) uvnitř aktérů - kolektivních osob

---

⁶⁶ FLORA, BUTLER C., FLORA J. L., FEY S., *Rural Communities: Legacy and Change*. Boulder, s. 69

⁶⁷ BERNARD J., *Endogenní rozvojové potenciály malých venkovských obcí – hledání jejich vlivu*, s. 749

⁶⁸ FERGUSON R.F., DICKENS T. W., *Urban problems and community development*, s. 27-29

⁶⁹ ČADIL J., *Regionální ekonomie: teorie a aplikace*, s.40

⁷⁰ http://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj

- Institucionální uspořádání a sociální kapitál existující mezi aktéry – individuálními osobami (a jejich kulturním a lidským kapitálem) a kolektivními osobami (a jejich intelektuálním kapitálem)

3.4 Sociální a kulturní faktory v regionálním rozvoji /obecně/

Pro lepší pochopení problému si nejprve jen okrajově uvedme všechny faktory přispívající k rozvoji obce.⁷¹

- Příroda
- kultura
- lidé (nejvíce specifický faktor)

Rozvoj obce může být ovlivněn řadou faktorů, jejichž stav může samotný rozvoj urychlit, zbrzdit či dokonce zastavit. V projektu s názvem *Sociálně prostorová diferenciace a její vliv na kvalitu života ve městech a obcích*, který byl realizován v rámci programu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR⁷² jsou vyzdviženy především faktory:

- lidský kapitál
- dopravní dostupnost
- infrastruktura
- relativní geografická poloha
- historický, přírodní a kulturní kapitál
- image a percepce území
- schopnost zapojení regionu do širších ekonomik

Vysvětleme si tedy jen okrajově základní charakteristiku některých, pro nás těch více důležitých faktorů:

---

⁷¹ HUDEČKOVÁ H., LOŠŤÁK M., ŠEVČÍKOVÁ A., *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, s.96-102

⁷² Dostupné na: <http://everest.natur.cuni.cz/akce/socpdiferenciace/3pruzkumvyhodnoceni1kola.html>

Lidský kapitál zahrnuje např. vzdělanost, historické kořeny, stabilitu obyvatelstva, sociální potenciál atd.⁷³

Dopravní dostupnost se v poslední době stává pro rozvoj obce klíčová, proto se o ní zde také zmiňujeme, i když pro nás z pohledu důležitosti pro rozvoj lokální identity se zaměřením na sociální a kulturní faktory není zcela tak důležitá.⁷⁴

Percepce území, tj. území vnímána pozitivně přitahují investory a obyvatelstvo, což většinou rozšiřuje možnosti a dále upevňuje pozitivní vnímání těchto území. Naopak v územích vnímaných stereotypně negativně se nemohou často prosadit ani opravdu dobré nápady.⁷⁵

Dle aktualizované Strategie regionálního rozvoje ČR 2007 – 2013 jsou základními faktory:⁷⁶

- lidé
- infrastruktura
- služby

3.4.1 Charakteristika sociálních a kulturních faktorů

Největší pozornost je třeba věnovat struktuře použitých skupin faktorů než pouze jednotlivým faktorům. Rozdíly se vyskytují v jejich individuálním použití. Liší se hlavně strukturou či počtem použitých skupin faktorů.⁷⁷

Mezi faktory, které mohou mít vliv na typ disparity (nerovnost, rozdílnost) mezi regiony, patří i mimo jiné právě také sociálně-kulturní faktory. Konkrétně jimi jsou: hodnotové orientace obyvatelstva, normy jednání a samotné jednání (i např. jednání kriminální), sociální status lidí a sociální rozvrstvení v regionech (jaké sociální skupiny v regionech

---

⁷³ MAZOUCH P., FISCHER J., *Lidský kapitál: měření, souvislosti, prognózy*, s.42-47

⁷⁴ JOHNOVÁ R., *Marketing kulturního dědictví a umění*, s. 189

⁷⁵ <http://everest.natur.cuni.cz/akce/socpdiferenciaci/3pruzkumvyhodnoceni1kola.html>

⁷⁶ Dokument *Strategie regionálního rozvoje ČR 2007 2013*

⁷⁷ ZAMAZALOVÁ M., *Marketing*, s. 106

žijí), existující institucionální struktury, vzdělanost (včetně existujících vědění a vizí) a kvalifikace (existující znalosti), občanská angažovanost, míra identifikace s regionem, tzv. lokální identita, stupeň důvěry a existující sociální síť. Všechny mohou být v různých regionech různé; jedná se o propojení se sociálním a kulturním (lidským) kapitálem.⁷⁸

U sociálně-kulturních faktorů jsou nejčastěji zmiňovány záležitosti vzdělávání⁷⁹. Právě sociální a kulturní faktory jsou pro tuto práci důležitou součástí a konkrétní faktory jsou pro zpracování této práce klíčové. To se projevuje jejich výskytem ve většině obsahu této práce.

Sociální faktory

Sociální faktory lze charakterizovat také jako efektivní občanskou participaci. Jde také o efektivitu veřejného a občanského sektoru, jeho schopnost vytvářet strategie, zapojení místních lidí a podniků do rozvojového plánování a podpory, to vše je důležitým předpokladem lokálního rozvoje. Veřejná participace se tak stává jedním z hlavních předpokladů. Tyto faktory působí na chování jednotlivce.⁸⁰

Kulturní faktory

Jde o tzv. síť regionálních a lokálních aktérů ze soukromého, veřejného a neziskového sektoru, které zprostředkovávají potřebné informace a umožňují kooperaci. Jde o vztah k lokalitě či regionu, a to konkrétně: místní historie, kulturní dědictví, solidarita mezi obyvateli a jejich silná identita s regionem.⁸¹

Dle Bičíka a kol. (2001) kulturní oblasti tak mohou být vymezeny i na základě společných sociokulturních, resp.kulturních znaků, způsobu utváření kulturní krajiny apod. (biosférické rezervace UNESCO), případně na základě identifikace obyvatel s určitým typem krajinného rázu. Krajina se stává symbolem a tím i prostředkem k identifikaci obyvatel. V této souvislosti je nutné zmínit roli subjektů (aktérů identifikace). Oblasti s

---

⁷⁸ HUDEČKOVÁ H., LOŠŤÁK M., ŠEVČÍKOVÁ A., *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, str. 118

⁷⁹ MALÍKOVÁ E., *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*, s. 256

⁸⁰ HUDEČKOVÁ H., LOŠŤÁK M., ŠEVČÍKOVÁ A., *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, str. 118

⁸¹ STACHOVÁ J., ČERMÁK D., *Sociologická studie, Participace a spolupráce v rozvoji malých měst*

relativně nenarušenou a turisticky přitažlivou krajinou jsou zároveň územím s výrazným zastoupením fenoménu druhého bydlení (zejména chalupaření). Právě zde mohou jako iniciátoři identifikace vystupovat lidé, kteří v dané oblasti trvale nežijí.⁸²

3.4.2 Region jako společenský a kulturní celek

Role regionů ve společném vědomí národa se později proměňovala v čase, až nakonec region (vyššího řádu) začal symbolizovat národ. Psychologicky vztah mezi regionem a jeho obyvateli je často poznamenáván v metodologické diskuzi. Využitím pojmů týkajících se charakteru či mentality, jež jsou typické pro individuální psychologii můžeme objevit regionální stereotypy, jež ovlivňují naše chování. Pokud porovnáваме rozdíly v chování a reakcích mezi lidmi žijícími v různých oblastech, zda se být oprávněné hovořit o kulturních znacích.⁸³

Role sociální a kulturní perspektivy je zdůrazněna vytvořením symbolických regionů, jež má každý ve své mysli. Socializační proces nevyhnutelně vytváří myšlenku náš region, neboť téměř všechny charakteristiky, které odlišují člověka od zvířete (kultura, schopnost učení, znalost historie, tradic, jazyka atd.) jsou vytvořeny pro udržení již začleněných skupin.⁸⁴

3.4.3 Společenské změny

Jedná se o trvalý jev sociálního života. Chceme-li něco označit za zásadní změnu, záleží na tom, do jaké míry zasahuje vlastní strukturu předmětu nebo situace. U lidských společností pak musíme o míře charakteru systémové změny rozhodnout podle toho, zda a jak se v daném období modifikovaly jeho základní instituce. Při hodnocení změn je rovněž třeba ukázat, co zůstalo stabilní, a určit tak základnu, vůči níž můžeme měřit změny.⁸⁵

---

⁸² BIČIK, I. a kol. *Druhé bydlení v Česku*, s.197

⁸³ CABADA, L. *Evropa – kultura – identita : kulturní pozadí evropské integrace*, s.36

⁸⁴ GIDDENS A., *Sociologie*, s. 487-492

⁸⁵ MLČOCH L., MACHONIN P., SOJKA M., *Ekonomické a společenské změny v české společnosti po roce 1989*, 128, 147-148

V procesu společenských změn moderní doby se uplatnily kulturní vlivy, mezi které patří hlavně rozvoj vědy a sekularizace myšlení. Oba tyto procesy přispěly ke kritickému a novátorskému charakteru moderního světového názoru. Dnes se už nedomníváme, že by nějaké zvyky nebo obyčeje byly přijatelné jen proto, že se opírají o autoritu tradice. Náš způsob života naopak stále více požaduje „racionální základy“. Změnil se nejen způsob našeho uvažování, ale i obsah myšlenek. Ideály rozvoje jedince, svobody, rovnosti a demokratické participace jsou produktem minulých dvou nebo tří století. Tyto ideály povzbudily vznik dalekosáhlých procesů společenských a politických změn, revoluce nevýmáje. Ani tyto myšlenky nevycházejí z tradice, ale svědčí spíše o stálém přetváření způsobu života ve snaze o jeho zlepšení. I když vznikly původně na Západě, staly se tyto ideály skutečně univerzálními a vedly ke změnám ve většině oblastí světa.⁸⁶

Změny z hlediska sociálního systému, v němž se odehrávají, klasifikujeme jako:⁸⁷

- endogenní (vnitřní) - mají počátek a původ samotném systému, kde se odehrávají (např. postupný vývoj, inovace)
- exogenní (vnější) - vyvolané působením jiného sociálního systému prostřednictvím tzv. „přenosu inovací“ a „kulturní difuze“ (průnik, pronikání, ovlivňování), jejímiž konkrétními formami jsou přímá difuze (vědomé přebírání něčeho jinde osvědčeného, napodobování), difuze zprostředkovaná migrací (společnost přebírá některé kulturní prvky od legálně přistěhovaných příslušníků jiné kultury), difuze agresí (vojenskou nebo politickou silou vyvolané společenské změny), stimulační difuze (změny nebo rozvoj technologií v jedné společnosti, kultura podněcuje obdobné změny jinde)

Změny jako podmínka společenského pokroku, vývoje a pohybu probíhají dlouhodobě a postupně (evoluce)⁸⁸ nebo rychle a skokem (revoluce).⁸⁹ Neprobíhají ve všech oblastech společenského života však stejně rychle.

---

⁸⁶ GIDDENS A., *Sociologie*, s. 487-492

⁸⁷ SOUKUP V., *Dějiny kulturní a sociální antropologie*, s.62

⁸⁸ RECLUS E., *Evoluce a revoluce*, s. 40

⁸⁹ KOPTA J., *Revoluce: drama o třech jednáních*, s. 148

Dle Recluse⁹⁰ (1995) evoluci chápeme jako vývoj, postupné vyvíjení; nepřetržitý rozvoj od nižšího k vyššímu a s ním párový pojem revoluce, kterým dle Kopty⁹¹ (1930) rozumíme rychlý, výrazný, kvalitativní, skokový přechod nebo prudkou změnu.

Velké diskuse jsou vedeny zejména o vysvětlení účelu a smyslu jednotlivých změn i celého vývoje jako komplexního procesu změn. Nacházíme pokusy vyložit vývoj určitými jednotlivými faktory (např. psychologickými, politickými, geografickými, technologickými, kulturními ap.), souběhem a vzájemným působením více činitelů s jedním koneckonců rozhodujícím (rozvojem výrobních sil v jejich dialektické jednotě s výrobními vztahy a s procesy sociálně třídními, politickými a duchovními), nebo více faktory bez určení jejich významnosti. K hlavním oblastem i faktorům změn a vývoje můžeme řadit:⁹²

- Změny z intersubjektivních interakcí (vzájemného působení jedinečných subjektů) jednotlivců v jejich každodenním životě a v průběhu jejich životních drah
- Změny v přírodních podmínkách života, ekologické změny
- Změny v oblasti materiální kultury, především technologický rozvoj
- Změny v oblasti duchovní kultury, zvláště v hodnotovém systému, náboženství
- Změny v oblasti ekonomických vztahů
- Změny politických vztahů

Někteří autoři se zmiňují o novém typu společnosti, kterou nazývají postindustriální a která je založena na rostoucím významu informací (D. Riesmann, D. Bell, USA, 50. a 60. léta 20. stol.). Podle D. Bella patří mezi hlavní znaky postindustriální společnosti:⁹³

- přechod od hospodářské výroby k ekonomice služeb

---

⁹⁰ RECLUS E., *Evoluce a revoluce*, s. 40

⁹¹ KOPTA J., *Revoluce: drama o třech jednáních*, s. 148

⁹² JANDOUREK J., *Úvod do sociologie*, s. 231

⁹³ BELL, D., *The Coming of Post-Industrial Society*, s. 348-359

- převaha třídy (vrstvy) odborníků a techniků
- priorita teoretických znalostí

K lepšímu pochopení problému je nutné si také vysvětlit pojem „společenský život“, neboť úzce souvisí právě se sociálními a kulturními faktory, které mají vliv na možnosti rozvoje obce. Společenský život je soubor všech jevů, procesů a vazeb, které umožňují existenci sociálních útvarů (skupin, populací) a působí na dění v nich. Na vznik a průběh společenského života působí některé faktory, které odborně nazýváme základy společenského života.⁹⁴

3.4.4 Kultivace

Tento termín tato práce uvádí ve svém kontextu, jelikož samotný pojem kultivace lze nahradit a definovat jako zdokonalování nebo zkulturňování, což je pro tuto práci výstižnějším výrazem. O kultivaci se v této práci zmiňujeme, jelikož úzce souvisí se samotným rozvojem. To se projevuje ve významu obou termínů, oba znamenají nějaký krok dopředu, ať jde např. o modernizaci, vzdělávání, časový posun nebo obecně změny jako takové.⁹⁵

Zkulturňování definujeme jako proces, ale také jako rozvíjení kultury, hromadění a zlepšování vhodných a sociálně schválených výtvorů - vzorů chování, ale i jako obecný vývoj kultury společnosti. Přejímání, uplatnění kultivačních prvků – nových vzorů, často z předem připravené zásoby (například pro nezáměr dosud nevyužitých technických vynálezů), se děje, když je pocíťována aktuální potřeba nového řešení situace.⁹⁶

Tento pojem často spojujeme s pojmem populace, který v této práci také uvádíme. Děje se tak, jelikož zkulturňování či zdokonalování se populace také týká. Vlastně mimo jiné i na populaci daného regionu záleží jeho rozvoj. Lidský kapitál je totiž jeden z faktorů, na kterém rozvoj dané lokality závisí, což v této práci také specifikujeme a studujeme. Konkrétně s kultivací populaci v tomto případě spojujeme, jelikož hlavním cílem většiny

⁹⁴ GIDDENS A., *Sociologie*, s. 44

⁹⁵ DOUBRAVSKÝ J., SATORIE. S., *Kultivace a kultivační nářadí*, s. 227

⁹⁶ MÜLLER, KAREL., Stanovisko k pracovní verzi „Kultivace vědění v klíčový faktor produkce“, s.9

populace v minulosti bylo zlepšování materiálních pozic, tj. měly naději na přijetí, tj. nacházely ochotu k učení zvláště ty inovace, které byly spojeny s profesí a obživou, mimo jiné ty, které se týkaly kvalifikace. I studia dětí ze středních vrstev byla skoro vždy zaměřená na zlepšení materiální a sociální pozice získáním výhodnější profese, která s sebou přinášela i určitou kultivaci: materiální a sociální zájem tak byl prostředkem a současně motivem kultivace jednotlivců společnosti. V obecném jazyce se kultivace chápe jako zlepšování kultury, případně jako zlepšování kvality populace, zdokonalování vlastností obyvatelstva. Zdokonalování předpokládá lepší přizpůsobování (prostředků, vlastností) k dosahování nějakých cílů, obecně zřejmě zlepšování vlastností, aby se dosáhlo lepšího života, to znamená v podstatě lepšího uspokojování potřeb a zájmů samotných, zlepšování kvality života, jeho obohacování, lepší seberealizace jednotlivců. V základě jde o hromadění poznatků různé úrovně kvality i obecnosti od primitivní reflexe přes životní zkušenosti k vědě a vytváření vzorů chování na jejich základě, ale tak, aby to vyhovovalo obecně uznávaným normám, ale především základní potřebě citového uspokojení.⁹⁷

Za kultivaci tedy pokládáme zlepšování obecných životních poměrů, obecné kultury a kvality života kumulací výtvorů, tj. věcných poznatků a technik chování, především duchovních, které jsou základem i takzvané hmotné kultury, civilizace, ale interpersonálních a meziskupinových vztahů a interakcí. Kultivace společnosti tedy znamená zlepšování situace a fungování směrem k obecnému blahu, které by se mohlo definovat tradičně jako svoboda, tj. relativní nezávislost na přírodních i sociálních okolnostech života společnosti i jednotlivců, rozšiřování možností. Opakem kultivace je dekulivace.⁹⁸

4 CHARAKTERISTIKA MĚSTA BÍLINA

4.1 Specifika města

Současné město Bílina prošlo ve svém vývoji od správního ranně středověkého hradiště, přes středověké hrazené město, doplněné lázeňskou enklávou Kyselky v 18. a 19.

---

⁹⁷ MACHAČOVÁ, J.; MATĚJČEK, J. *Problémy obecné kultury v českých zemích 1781-1989*, s. 23-24

⁹⁸ MACHAČOVÁ, J.; MATĚJČEK, J. *Problémy obecné kultury v českých zemích 1781-198*, s. 19-25

století až po současnou složitou situaci rozvitého města v údolí řeky Bíliny. Historická část zástavby je významným dokladem středověkého města pod dominantním hradem, později zámekem, s bohatou oblastí předměstí, podél obchodních tras procházejících městskými branami.⁹⁹

Město má v současné době bezmála 15 901 obyvatel.¹⁰⁰ Většina lidí žije v nově vystavěných sídlištích U nového nádraží, Za Chlumem, Pražské předměstí I a II a pracuje v okolních dolech, elektrárně, sklárnách a dalších závodech. Město již změnilo, kromě historického jádra, svůj ráz. Přesto se zde udrželo 211 ha ošetřované zeleně. Zámecký park, Žižkovoúdolí, malebné zákoutí Bezovky spolu s lesoparkem Kyselka zvou k příjemným procházkám. Pomocí ryzí alkalické kyselky a dalších léčebných postupů se zde dříve léčily např. nemoci zažívacího ústrojí, nemoci cest dýchacích atd. Dnes jsou lázeňská zařízení mimo provoz. Park a lázeňský areál jsou však výraznými městotvornými prvky. Výraznou dominantou celého prostoru je vrch Bořeň.¹⁰¹

Zařízení občanského vybavení, tzv. veřejně prospěšná zařízení, kterými jsou zařízení na úseku školství, kultury, sportu a sociální péče, jsou ve městě co do kvantity zastoupena dostatečně, což lze vyčíst z následující *tabulky č.1*.

Tabulka č.1: Typ a počet zařízení občanského vybavení ve městě

Zařízení občanského vybavení	Počet zařízení ve městě
Veřejná knihovna	4
Stálá kina	2
Muzeum	1
Galerie	2
Kostel	1
Koupaliště a bazény	3
Tělocvičny	2

⁹⁹ Strategický plán rozvoje města Bíliny 2011 – 2014, *Profil města*

¹⁰⁰ Sčítání lidu, domů a bytů 2011

¹⁰¹ Strategický plán rozvoje města Bíliny 2011 – 2014, *Profil města*

Otevřené stadiony	2
Ostatní zařízení pro tělovýchovu	1

Zdroj: www.bilina.cz

Školská zařízení jsou ve městě zastoupena mateřskými školami, které jsou v současnosti vyhovující svou kapacitou i svým umístěním v území vzhledem k docházkovým vzdálenostem. Dalším školským zařízením jsou základní školy, které jsou ve městě celkem čtyři. V současném období jsou kapacitně vyhovující, ale "zápasí" spíše s problémem, jak prostor těchto objektů optimálně využít. Jako schůdné řešení se jeví (a také se tomu děje) využití pro různé druhy škol středních. Způsob využití se operativně mění - viz ZŠ Teplické předměstí, nyní Střední odborné učiliště stavební, Střední integrovaná škola pro ekonomiku a podnikání (také soukromá) Praha v ZŠ - Pražské předměstí. Zastoupení středních škol ve městě zaujímá jako jediné gymnázium, na kterém se rozdali dotazníky více jak šedesáti studentům a tudíž zde také probíhalo naše dotazníkové šetření pro tuto práci. Právě studenti bilinského gymnázia se stali oslovenými respondenty pro naše dotazníkové šetření. Specifická školská zařízení ve městě představují základní umělecká škola, která je zaměřena na hudbu, tanec a výtvarnou výchovu. Dále pak zvláštní škola internátní, kde je v plánu stavební rozšíření o tělocvičnu.¹⁰²

Zařízením pro volný čas dětí je ve městě Dům dětí a mládeže, který je v současnosti kapacitně dostatečně využíván a postupně rekonstruován. Prostory této budovy se dříve využívaly a sloužily jako školské zařízení, konkrétně jím byla základní škola „Anděl“, na kterou si mohou pamatovat někteří zástupci starší generace či pamětníci města. Budova po čase prošla mnohými rekonstrukcemi a v současnosti je její podoba upravena potřebám pro její nynější fungování. Stále je však ve fázi rekonstrukce a modernizace.¹⁰³

Využití kulturních zařízení ve městě je z části v "režii města", z části kulturního centra Kaskáda, z části ve výhledu v soukromých rukou. Provoz téměř všech těchto zařízení je v nynější době, což je jev obecný, velmi nákladný a z dnes velice preferovaného ekonomického hlediska značně neefektivní. Pohled čistě ekonomický je pouze jedním z mnoha hledisek, ze kterých je třeba na činnosti kulturních zařízení města pohlížet, i když

¹⁰²KUČKA K., *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, Svazek 3, s.

¹⁰³ Strategický plán rozvoje města Bíliny 2011 – 2014, *Profil města*

řada z nich je z hlediska návštěvnosti v hluboké krizi (viz. kina). Přes všechny problémy provozní povahy kulturní zařízení města fungují. Hlavními objekty, které spravuje kulturní centrum Kaskáda jsou:¹⁰⁴

- Divadlo
- kino Hvězda
- Přírodní divadlo v Kyselce
- Kulturní dům Za Chlumem

Objekty divadla i kina Hvězda potřebují podle sdělení vedení KC Kaskáda rekonstruovat a doplnit zařízení a technologii tak, aby vyhovovaly dnešnímu standardu. Provoz kulturního domu je dnes řešen jako jeho možný celkovým pronájmem. Svou polohou potřebám celého města dnes však nevyhovuje.

Kulturním účelům by měly výhledově sloužit i prostory zámku (výstavní síň, koncertní sál), který přešel do privátního držení. Způsob kulturních činností v tomto objektu však bude záviset především na rozhodnutí majitele.

Dalším zařízením občanské vybavenosti ve městě jsou sportovní zařízení. Jsou jím plavecká hala se dvěma letními bazény, která i do budoucna vyhovuje potřebám obyvatel. Dalším významným objektem je zimní stadión s umělou ledovou plochou, který je nyní rekonstruován a zmodernizován, konkrétně přibylo zastřešení celého stadionu a jako jeho součást byla nově vybudovaná zařízení občanské vybavenosti, se kterou vzrostla kvalita využití tohoto stadionu. Např. restaurace, obchod se sportovním vybavením nebo půjčovna sportovního vybavení atd. Tato zařízení se nachází přímo v areálu budovy stadiónu a jsou přímo jeho součástí. Dávají možnost využití objektu i k jiným činnostem než jsou sporty, které potřebují ledovou plochu, např. víceúčelová sportovní hala. Specifickým sportovním areálem je bikrosová dráha u bývalých kasáren. Její další využívání je závislé na aktivitě současných a budoucích uživatelů.¹⁰⁵

Zdravotnickým areálem města je Hornická nemocnice s poliklinikou na Pražské ulici. V době vzniku se počítalo s podstatně větším rozsahem, proto je pozemek areálu polikliniky

---

¹⁰⁴ <http://www.bilina.cz/urad/uzemni-plan-obcanska-vybavenost>

¹⁰⁵ Strategický plán rozvoje města Bíliny 2011 – 2014, *Profil města*

rozlehlý a dává příležitost k dalšímu využití. Jako jedna z možností se jeví výstavba penzionu pro osoby důchodového věku, pro které by byla blízkost nedaleko polikliniky jistou výhodou, nebo se nabízí možnost výstavby domu s pečovatelskou službou. Dalším zařízením je stacionář Za Chlumem, který vznikl z bývalých jeslí. Specifickým objektem zdravotnictví jsou lázně Kyselka. Ty jsou již privátní a jejich další rozvoj je závislý výhradně na majiteli. V současnosti je objekt lázní předmětem prodeje. Zájem o něj má pochopitelně město, avšak finanční požadavky majitelů momentálně převyšují možnosti městské pokladny. Lze doufat, že problém bude vyřešen ku prospěchu věci a nový majitel bude mít zájem i do budoucna zachovat lázeňský provoz, který i když v poměrně malém rozsahu skýtá kvalitní péči i prostředí. Město má vydán "Statut lázeňského místa", který vydal KNV v Ústí nad Labem podle ustanovení § 45 odst. 1 zákona č. 20/1966, usnesením rady KNVč. 22, ze dne 20.10.1970.¹⁰⁶

Město Bílina nemá dostatečně širokou paletu nabídky sociálních služeb. Je zde jeden dům se soustředěnou pečovatelskou službou, ve kterém jsme oslovili vybrané respondenty pro zastoupení starší („seniorské“) populace ve městě a provedli zde dotazníkové šetření na této dotazované skupině obyvatel. Poněkud odlišnou formou sociální péče je ubytovna pro neplatiče nájemného. Jinak je poptávka po sociálních službách v Bílině neuspokojená. Tento stav je alarmující neboť působení sociálních služeb na území města by v budoucnu napomohlo zvládat stávající sociálně patologické jevy ve městě. Těmi jsou mimo krádeže i užívání návykových látek, gamblerství, lichva a prostituce.¹⁰⁷

4.2 Historie rozvoje města

Velký rozkvět město pocítilo až v 16. století, konkrétně v roce 1510, kdy udělil král Vladislav II. měšťanům právo pořádat na sv. Martina (11. listopadu) jarmark, který mohl trvat sedm dní. Rozvíjela se činnost řemeslnických cechů, z této doby pochází cechovní pořádek bednářů z roku 1538, krejčích z roku 1550, ševců z roku 1570. V roce 1549 dostalo město od krále Ferdinanda I. nový městský znak, který je platný dodnes.¹⁰⁸

---

¹⁰⁶ <http://www.bilina.cz/urad/uzemni-plan-obcanska-vybavenost>

¹⁰⁷ Sociodemografická analýza / Komunitní plánování ve městě Bílina

¹⁰⁸ Poche E., Umělecké památky Čech, Svazek 1, s. 644

Rozkvět města však zpomalilo několik požárů. V roce 1568 zničil velký oheň městský kostel sv. Petra a Pavla a značnou část města. Po tomto požáru bylo vystavěno mnoho nových domů a přestavěn byl také v letech 1573-1575 městský kostel.¹⁰⁹

Vývoj Bílinska silně poznamenala těžba uhlí. V malém množství se dolovalo již kolem roku 1750 v Chudeřicích. Doly se pak dále otevíraly v oblasti Břežánek, Jenišova, Újezdu a Hostomic. Ke konci 19. století byla pak těžba v ražených chodbách nahrazována těžbou povrchovou. Rozvíjel se i další průmysl. V roce 1835 vznikl v Bílině cukrovar a po něm porcelánka, v roce 1893 začala pracovat sklárna Engels. Roku 1913 byla uvedena do provozu huť v Chudeřicích, v roce 1918 zde zahájila výrobu sklárna. Rozšiřoval se také společenský život. V roce 1797 vznikl spolek bílinských ostrostřelců. Ve městě se konaly velké slavnosti a vznikla zde národní garda. Spolkový život se pak nadále rozvíjel. V roce 1855 vznikl mužský pěvecký sbor a v roce 1863 tělocvičný spolek. V roce 1871 byla také založena bílinská spořitelna.¹¹⁰

Rozvoj průmyslu s sebou přinášel příliv českého obyvatelstva. Jeho počet stoupal. Zatímco v roce 1880 bylo v Bílině 7,5% Čechů a v roce 1910 19,5% po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1918 se již třetina obyvatel města hlásila k českému národu. Město mělo v té době přes 9 tisíc obyvatel. 1. světová válka vývoj města však přerušila.¹¹¹

4.3 Dlouhodobý vývoj obyvatelstva

Vývoj obyvatelstva města zde uvádíme, jelikož je z něj patrné, na základě čeho a jak se vyvíjelo samotné obyvatelstvo a tudíž i jeho vztah k městu samotnému. Tento jev je pak odrazem regionálního rozvoje obce.¹¹²

---

¹⁰⁹ KUČA K., *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, Svazek 3

¹¹⁰ KUČA K., *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*: díl A-G

¹¹¹ MUKAŘOVSKÝ J., *Dějiny, české literatury*, Svazek 2

¹¹² PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E., *Lokální a regionální kultura v České republice*, s. 74

Dlouhodobé vývojové trendy v Bílině působily na demografickou strukturu města ve 20. Století v několika poměrně dynamických vlnách. Poměrně stabilní a plynulý mírný růst obyvatelstva před 2.světovou válkou byl narušen po skončení tohoto konfliktu vystěhováním německého obyvatelstva a jeho částečným dosídlením z vnitrozemských částí země. V druhé polovině století ve městě, jako v celém regionu, dochází k prudkému rozvoji industrializace spojené zejména s těžbou surovin a budováním energetické základny. Tento rozvoj byl však velmi extenzivní, což se projevilo samozřejmě i v demografické situaci města. S industrializací města byla spojena masivní výstavba panelových bytů v rámci tzv. komplexní bytové výstavby, jejíž dislokace byla velmi tvrdě řízena centrálním rozhodováním. Tento trend již dále nepokračuje a těžiště řešení problematiky se přesouvá do kvalitativního pohledu na rozvoj obytného území. Obecně se to projeví v tom, že počet bydlících nebude nadále závislý na rozsahu přírůstku nově postavených bytů. Z níže uvedené tabulky, kde uvádíme přehled dlouhodobého vývoje počtu obyvatelstva v Bílině pro léta 1931 – 2011, je zřejmé, že v letech 1980 - 1991 se přírůstek bytů radikálně snížil, a to se okamžitě projevilo na populačním vývoji. Z tabulky také můžeme vyčíst, že hodnoty počtu obyvatel měly sestupný trend, který trvá v podstatě do současnosti.¹¹³

Tab. č. 2: Vývoj počtu obyvatelstva v Bílině v letech 1931 - 2011

Rok	Počet obyvatel
1931	10 755
1949	8 487
1960	9 927
1970	16 196
1980	18 836
1991	17 025
2001	15 890
2002	15 756
2003	15 738
2004	15 714
2005	15 669
2006	15 709
2007	15 731
2008	15 883
2009	15 903
2010	15 790
2011	15 901

Zdroj: ČSÚ, *Sčítání lidu, domů a bytů 2011*

¹¹³Strategický plán rozvoje města Bíliny 2011- 2014 – Profil města

Dá se předpokládat, že nastolený trend úbytku obyvatel Bíliny bude pokračovat i nadále. Klíčové jsou a budou kvalitativní změny – počet a rozmanitost pracovních příležitostí, mzdová úroveň, regenerace panelových domů atd. V tomto smyslu přestává být růst obyvatelstva smysluplným cílem územního a regionálního plánování, politiky městské samosprávy apod.¹¹⁴

Pokud jde o vývoj rozmístění obyvatelstva v rámci administrativní obce, lze postihnout dlouhodobý úbytek stálých obyvatel v centru, což souvisí s výše zmíněnou extenzivní výstavbou panelových obytných komplexů. Mimo přirozený střed města, existuje několik dalších zvýšených koncentrací bydlících osob, kde se dá předpokládat stabilizace případně mírný rozvoj osídlení i v budoucnosti, a to v oblasti obytného souboru Za Chlumem I., kde bylo 4,3 tis. trvale bydlících, a s jeho další částí Za Chlumem II. o dalších 1,5 tis. osob více.

Poněkud menší protiváhu tomuto tvoří obytné území na západním okraji města - Pražské předměstí, Újezd s přibližně 5,2 tis. bydlících.¹¹⁵

Současné demografické poměry jsou převážně důsledkem dlouhodobějších tendencí u obou typů procesů populačních změn tj. přirozené reprodukce obyvatelstva na jedné straně a migrace na straně druhé.¹¹⁶

- U přirozeného vývoje obyvatelstva dochází od devadesátých let k závažným změnám demografického chování obyvatelstva. Charakteristické je nejen omezování velikosti rodin, ale zejména odkládání doby (věku) pro zakládání rodin. Důsledkem byl a je výrazný pokles porodnosti a celkové stárnutí populace, které navíc podporují i pozitivní změny úmrtnostních poměrů.
- U migračního vývoje dochází v důsledku proměn bytové politiky a deformace nově

---

¹¹⁴ Strategický plán rozvoje města Bíliny – Profil města **dopsat rok**

¹¹⁵ Strategický plán rozvoje města Bíliny – Profil města **dopsat rok**

¹¹⁶ Strategický plán rozvoje města Bíliny – Profil města **dopsat rok**

vytváření bytového trhu k obratu v migračních tocích ve prospěch venkovských sídel a nejmenších měst. Postupně se prosazuje nejen žádoucí suburbanizace v zázemí velkých center, ale i všeobecná diferenciací dosažitelnosti bydlení (finanční náročnost, rychlost výstavby atd.), která je orientována inverzně vůči sídelní hierarchii.

Tab. č. 3: Vývoj věkové struktury obyvatelstva v letech 1991 - 2010

Rok	Věk			Index stáří
	0 až 14 let	15 až 64 let	65 a více let	
1991	3 538	11 724	1 583	.
1992	3 406	11 806	1 582	.
1993	3 284	11 818	1 602	.
1994	3 148	11 847	1 603	.
1995	3 041	11 958	1 627	.
1996	2 997	12 175	1 672	.
1997	2 950	12 355	1 676	.
1998	2 915	12 599	1 661	.
1999	2 847	12 732	1 671	.
2000	2 811	12 622	1 692	.
2001	2 714	11 405	1 654	.
2002	2 736	11 370	1 650	.
2003	2 729	11 372	1 637	.
2004	2 719	11 328	1 667	.
2005	2 697	11 258	1 714	.
2006	2 704	11 266	1 739	.
2007	2 698	11 252	1 781	.
2008	2 719	11 302	1 862	.
2009	2 726	11 251	1 926	70,7
2010	2 694	11 099	1 997	74,1

Zdroj: ČSÚ

Komunitní plán města Bílina na období 2008 – 2010 uvádí:¹¹⁷ „Demografická prognóza vývoje podílu jednotlivých ekonomických skupin obyvatelstva pro příštích 15 let předpokládá, že v předproduktivním věku (0 – 14 let) bude v Bílině 17,3 % obyvatel, v kategorii produktivní (15 – 59 let) bude 66,3 % obyvatel a v kategorii poproduktivní (60+) bude 16,4 % obyvatel. Tento demografický vývoj, tak jak je prognózovaný, koresponduje s demografickým vývojem Ústeckého kraje i celé České republiky. Celková demografická prognóza ČR odhaduje, že se v průběhu následujících 15 let podíl nejstarší

¹¹⁷ Komunitní plán města Bílina na období 2008 – 2010

ekonomické skupiny zvětší na dvojnásobek, což bude mít velký vliv na zvýšení nároků a potřeb kladených na sociální služby¹¹⁸.

Při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 bylo umožněno občanům, aby se přihlásili k národnostní skupině podle vlastního rozhodnutí. Bylo tak umožněno sčítaným osobám přihlásit se vedle české národnosti i k národnosti moravské, slezské nebo romské.

Z výsledků sčítání obyvatelstva vyplývá, že 92 % obyvatel města Bíliny se hlásí k české národnosti. Z ostatních národností jsou nejvíce zastoupeny národnosti slovenská a německá.¹¹⁹ V případě romského obyvatelstva se ovšem hovoří i o „neoficiálních“ odhadech, podle kterých žije v Bílině kolem dvou tisíc Romů.¹²⁰

Tab. č. 4 – Národnostní složení obyvatelstva města Bílina

	Obyv. celkem	Česká	Moravská	Slezská	Slovenská	Německá	Polská	Romská	Ukrajinská	Vietnam
<i>Bílina</i>	15 890	14 668	23	0	408	214	10	58	20	33
%	100	92,1	0,1	0	2,6	1,3	0,1	0,4	0,1	0,2

Zdroj: ČSÚ 2005, SLDB 2001

5 VÝZKUMNÁ SONDA

5.1 Empirický výzkum

V širším pojetí se výzkumem rozumí systematické, kontrolovatelné, empirické a vědecké bádání. Významným představitelem je Max Weber (1864-1920) svou empirickou prací „*Postavení zemědělských dělníků v Německu na východ od Labe*“ 1892 s velmi cenným metodologickým úvodem s pokusem stanovit dynamiku profesionální kariéry, sociální

¹¹⁸ Sociodemografická analýza, Komunitní plánování ve městě Bílina

¹¹⁹ Strategický plán rozvoje města Bíliny 2011- 2014 – Profil města

¹²⁰ Vycházíme z odhadů založených na terénním výzkumu Bronislava Podlahy, který je autorem výzkumné zprávy *Lokalita: BÍLINA*, která byla vypracovaná pro společnost Člověk v tísni a je dostupná na:

www.epolis.cz

původ a životní způsob dělníků a verifikovat tak některé faktory ovlivňující produktivitu práce.

Pokud jde o sociologický empirický výzkum, je tento nástrojem, umožňujícím shromáždit, vyhodnotit a zpracovat potřebná data, tj. dle Schniedera a Koudelky¹²¹, empirický výzkum je jedním z prostředků získání a zpracování informací. Vyžaduje kvalifikovaný postup, znalosti výzkumných metod a technik. Slouží k získávání kvantitativních (týkajících se množství) a kvalitativních (týkajících se toho, jaké jsou zkoumané skutečnosti) poznatků o sociální realitě. Jeho účelem bývá také nalezení a objasnění vztahů mezi prvky nebo oblastmi sociální reality. Získané poznatky mohou být využívány v bezprostřední praxi, např. v sociologické teorii (např. výzkumy rozvrstvení obyvatelstva).¹²²

Na předem stanovených kritériích závisí samotná typologie výzkumu. V této práci konkrétně využíváme typ výzkumu dle paradigmatu kvantitativní povahy. Metodou zkoumání, jinak prostředkem pro dosažení cíle výzkumu dle Schneiderova a Koudelkova¹²³ rozdělení, využíváme statistický typ metody, který je charakteristický tím, že vychází z předpokladu hromadného výskytu jevů a procesů, které lze kvantifikovat pomocí matematické statistiky. Jedná se o výběrové šetření, zkoumající reprezentativního zástupce, tj. přibližně se shodující se strukturou populace. Volíme kombinované výběrové šetření, tudíž se nejprve zaměříme konkrétně - na cílovou skupinu populace (mládež nebo senioři), poté v ní již náhodným výběrem oslovíme jednotlivé respondenty.

Výzkumnou technikou, nebo-li pracovním nástrojem pro sběr údajů k získání nových poznatků, je pro nás dotazník, který patří mezi nejčastěji užívané. Kromě dotazníku je nejčastěji využívanou technikou také anketa, rozhovor a pozorování. Avšak každá výzkumná technika má své výhody i nevýhody. Jednou z nevýhod námi zvoleného dotazníku je jednostrannost, proto stejně jako u zvolených metod kombinujeme současně při empirickém šetření několik technik, aby byly eliminovány jednostrannosti těchto

---

¹²¹ SCHNIEDER, M., KOUDELKA F., *Úvod do základů sociologického výzkumu*, s. 8

¹²² HENDL, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, str.30

¹²³ SCHNIEDER, M., KOUDELKA F., *Úvod do základů sociologického výzkumu*, s. 16

technik. Dotazování lze považovat za metodu, dotazník, anketu, rozhovor však za techniku. Pro tuto práci tedy kombinujeme dotazování se studiem dokumentů.¹²⁴

Při výzkumu a řešení výzkumných otázek lze používat dvě hlavní obecné logické metody, které vycházejí ze základů formální logiky. Jsou dané dvojicemi: analýza- syntéza a dedukce-indukce. Syntéza je postup navazující na analýzu, který vyhodnotí jedinečné na stupeň obecně platného. Nezbytně musí navazovat na analýzu. Syntéza, jako složení částí do celku a popis hlavních organizačních činností byla užita pro interpretaci získaných informací spolu s dedukcí. Ta spočívá v logickém odvození závěru z množiny jiných tvrzení, která považujeme za pravdivá. Dedukce může postupovat od obecného k jedinečnému, od obecného k obecnému nebo od jedinečného k jedinečnému. V empirickém výzkumu je používána dedukce, je-li potřeba nějaký případ podřídít určitému pravidlu.

Interpretace konečných výsledků znamená sestavit výzkumnou zprávu, otestovat hypotézy, shrnout záměry a navrhnout možná řešení a doporučení, které by měli zlepšit stávající situaci.

5.1.1 Specifikace zkoumaného problému

Samotný výzkum je promyšlená organizace a plánování. Skládá se z několika etap. První etapou je právě stanovit a specifikovat zkoumaný problém. Výzkum v něm přesně definuje a formuluje, co chce právě zkoumat. V této první fázi výzkumník stanovuje i cílové skupiny v populaci, které chce zkoumat, také specifikuje zkoumaný problém. Existují tři typy výzkumných problémů, a to: deskriptivní, tj. popisný výzkumný problém, který hledá odpověď na otázku „Jaké to je?“, relační, tj. vztahový výzkumný problém, který dává do vztahu jevy nebo činitele. Při tomto problému se nedá přesně stanovit, kdo z pozorovaných jevů vztah zapříčinil. Třetí typ výzkumného problému je kauzální, tj. příčinný, který zajišťuje příčinu, která vede k určitému důsledku.¹²⁵

---

¹²⁴ HENDL, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, str.45-49

¹²⁵ GAVORA, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*, str. 26-27

Pro výzkum v této práci využijeme výzkumný problém kauzálního typu, ve kterém budeme zjišťovat, úlohu lokální identity v rozvoji obce. Čili vztah mezi lokální identitou a samotným rozvojem obce, nebo-li jaký má následek lokální identita na regionální rozvoj obce, a to vše ve vztahu k sociálním a kulturním faktorům. Dotazníkovým šetřením oslovíme respondenty, kteří pomocí dotazníků budou odpovídat na otázky, které jsou postaveny na ověřování znalosti „původní“ a „dnešní“ Bíliny, také vztah obyvatel k obci a provázanost s regionálním rozvojem obce.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynou fakta, která nám zajistí měřitelnost lokální identity v obci. Podle výsledků obsahu a rozsahu lokální identity v obci lze pak zkoumat její vliv na regionální rozvoj obce, tj. konkrétně jakým způsobem a do jaké míry lokální identita ovlivňuje regionální rozvoj obce.

5.1.2 Hypotéza

Tato fáze ve výzkumu představuje statistické zpracování získaných informací, kdy navrhujeme teorii, tj. domníváme se jistého tvrzení. Tuto domněnku v sociologickém výzkumu nazýváme přímo hypotézou, která vyjadřuje vztahy mezi proměnnými. V těchto hypotézách se mezi proměnnými vyjadřují rozdíly, vztahy či následky. Dle Gavory,¹²⁶ který sepsal zlatá pravidla hypotézy, je hypotéza je tvrzení. Vyjadřuje se oznamovací větou. Na konci výzkumu musíme toto tvrzení přijmout, upřesnit nebo vyvrátit. Hypotéza se musí dále empiricky zkoumat. Její proměnné se měří nebo kategorizují.¹²⁷

Hypotézu je nutné stanovit právě pro správné zvolení metody výzkumu a nástroje. Hypotézu stanovujeme na základě získaných poznatků a údajů ze studia regionů a daného problému.

Lokální identita se v případě hypotézy opírá o dotazníkové šetření u oslovených respondentů cílových skupin a o studium dokumentů sledované lokality. Dle výsledků šetření jsou pak známe jak sociální, tak i kulturní faktory, dle kterých určujeme obsah

---

¹²⁶ GAVORA, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*, s. 15

¹²⁷ GAVORA, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*, s. 52-53

lokální identity, tudíž je patrné, co konkrétně tvoří lokální identitu v obci a následně lze vyvodit, jaká je jejich síla závislosti na lokální identitě obce. Dle této závislosti pak můžeme posuzovat míru lokální identity, nebo-li její rozsah. Následným a posledním krokem pak bude posuzování námi stanoveného obecného cíle, tj. jaká je úloha lokální identity v regionálním rozvoji obce.

5.1.3 Technika výzkumu

V této etapě výzkumu si volíme metodu, kterou budeme výzkum provádět. Námi zvolená metoda má kvantitativní povahu, pomocí dotazníků podává informace, které nejsou tak podrobně zpracovány, tudíž nám umožňují jejich obecnější zpracování a aplikaci. Pomocí této metody vyhodnocujeme a zpracováváme (pro získání očekávaných výsledků) závěr, který při konečné fázi zformulujeme do hodnocení dosažení námi předem stanovených cílů.

Technikami rozumíme konkrétní formy získávání informací. Mezi nejčastěji užívané patří dotazník, anketa, rozhovor, pozorování. Mezi specifické patří např. časový snímek a sociometrický test. Jak jsme se již dříve zmínili, každá výzkumná technika má své výhody i nevýhody, svým způsobem je jednostranná. Z tohoto důvodu je doporučováno kombinovat při empirickém šetření několik technik najednou, aby se jednostrannost jednotlivých technik vykompenzovala.

Využívaným nástrojem je pro nás dotazník, kdy je respondent dotazován. Dotazníkové šetření bude triangulováno dalšími metodami výzkumu v sociálních vědách (především studiem dokumentů). Dotazníkem rozumíme tištěný formulář. Dotazník musí být přesně formulován, mít stanovené konkrétní cíle a být konkrétně zaměřen. Je potřeba znát jeho strukturu pro správné zpracování. Při prvotní přípravě je zapotřebí rozdělit tu nejzákladnější otázku do několika menších okruhů. Každý tento okruh se poté naplňuje otázkami. Má tři části. První část je vstupní, skládá se z tzv. hlavičky, která obsahuje seznámení se s institucí či orgánem a sdělení významu odpovědi respondenta, který řeší sledovaný problém. Druhá část obsahuje vlastní otázky, které by měli být lehčí a přitažlivější. Uprostřed by měly být těžší otázky a na konci jsou pokládány otázky

důvěrnějšího typu. Rozlišujeme několik druhů otázek, avšak pro náš výzkum použijeme otázky vhodného typu pro kvalitní získání informací, a to otázky: otevřené, které končí otazníkem a neobsahují nabídnutá alternativa odpovědí, otázky dichotomické, které se vyznačují jednoznačnou odpovědí (např. ano X ne, muži X ženy), polytomické, které jsou výběrové, stupnicové či výčtové, otázky úvodní, které jsou jednoduché a motivující a otázky sociodemografické, které slouží jako podklad pro druhé třídění odpovědí (např. pohlaví, bydliště). Pro formulaci otázek platí určitá pravidla, které je třeba dodržovat. Těmito pravidly jsou: obsahová a jazyková srozumitelnost, stručnost, nesugestivnost, věcná nenáročnost a otázka by neměla začínat slovem proč.¹²⁸

5.1.4 Předvýzkum

Jedná se o test, který předchází výzkumu. Jeho úkolem je umět se lépe orientovat v problematice a ověřit navrženou metodologii. Součástí předvýzkumu je tzv. pilotáž, která ověřuje odbornost zvolených výzkumných technik.¹²⁹

Způsob předvýzkumu, který jsme pro tuto práci použili, je průzkum terénu a prostředí, ve kterém hodláme výzkum provádět. Osobní poznání zástupců populace, kterou jsme si určili jako dotazovanou skupinu nám pomůže ověřit si, zda charakteristiky respondentů odpovídají charakteristice námi zvolených skupin generace, které jsme si pro výzkum zvolili. Nutností je ověřit fungování nástroje, který chceme pro výzkum použít. Ověřujeme, zda nástroj funguje v daných podmínkách, produkuje údaje, které od něho očekáváme a v jaké kvalitě je sestaven. Výzkumným nástrojem pro naši práci je dotazník, který otestujeme na malé skupině respondentů, kteří dotazník vyplní. Na základě těchto příkladně vyplněných dotazníků pak lze usoudit, zda je námi zvolený výzkumný nástroj tou správnou technikou a zda je dobře sestaven. Při posuzování vhodnosti a správnosti dotazníku si klademe otázky typu: Je tato otázka vhodná?, Je otázka srozumitelná?, Je informovanost respondentů dostatečná pro smysluplnou odpověď?, atd.¹³⁰

---

¹²⁸ JANOUŠEK, J., *Metody sociální psychologie*, str. 118

¹²⁹ DISMAN *Moderní marketingový výzkum*, s. 177

¹³⁰ GIDDENS, A., *Metody sociologického výzkumu*, str. 507

Pro ověření výzkumné metody bylo využito 12 dotazovaných respondentů u každé dotazované skupiny. Výsledky předvýzkumu ukázaly, že za dotazovanou skupinu mládeže, je zvolená věková skupina 14 – 19 let vhodná. Za dotazovanou skupinu seniorů je zvolená věková skupina 65 a více let také vhodnou kategorií. Obě dotazované skupiny obsahovali zástupce těchto skupin s různým vzděláním a z různých sociálních poměrů. Z výsledků je patrné, že záleží na délce působení respondenta v obci, tj. jak dlouho v obci žije, dále je také důležité, kde respondent pracuje, pakliže je jeho místo zaměstnání mimo město, je patrné, že se ve městě zdržuje poměrně méně než respondent, který má místo výkonu práce přímo ve městě. Důležitý je také fakt, že pokud má respondent i jiný střed zájmu než je zaměstnání mimo město, také bude trávený čas ve městě menší. Z toho vyplývá, že vztah k městu pak může i nemusí být z dotazníku vyhodnocen jako slabý nebo dokonce negativní. Výsledky také ukázali, že obyvatelé, kteří se přistěhovali v nedávné minulosti nemají téměř žádný vztah k městu. Předvýzkum také upozornil na některé nejasnosti ve formulaci otázek.

5.1.5 Charakteristika oslovených respondentů

Nutností pro výzkum je výběr skupin, na kterých budeme provádět dotazníkové šetření. Tyto skupiny tvoří populace, u které chceme získat konkrétní informace a tvoří tak základní výzkumné skupiny. Poté je z nich potřeba vyčlenit konkrétním výběrem podskupin, která základní skupiny reprezentuje, tj. jsou jejími zástupci. Tyto podskupiny, tj. vybrané skupiny zástupců jsou pak dotazovanými skupinami ve výzkumu. Těmito dotazovanými skupinami jsou námi oslovení respondenti, na kterých provádíme dotazníkové šetření.¹³¹

Výběrové šetření může být náhodné, záměrné, kombinované, ale i pseudonáhodné (ve skutečnosti není náhodné). Způsob výběru, který jsme si zvolili je kombinovaný, který je charakteristický tím, že nejdříve záměrně určí sledovaný prostor, náhodně pak určí jednotlivé respondenty.

---

¹³¹ GAVORA, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*, s.131

Pro tuto práci jsme si za zkoumané skupiny zvolili vzhledem k tématu a stanoveným cílům této práce skupinu, která zastupuje mladší populaci obyvatel Bíliny a skupinu zastupující seniorskou populaci v Bílině. Tyto dvě odlišné, přímo naproti sobě stojící dotazované skupiny v této práci porováváme. Jejich věková odlišnost napomáhá ke kvalitnějšímu zjištění. Naším cílem bude zjistit odpověď na otázku, zda jsou více identifikující mladí nebo staří občané Bíliny. Velikost jednotlivých dotazovaných skupiny odhadujeme: senioři – cca 1690 osob a dotazovaná skupina mládež, která je pro tyto účely neuchopitelná.¹³²

Dotazované skupiny jsme vybírali na základě kriteriálního hlediska, kterým byl věk, Těmito skupinami konkrétně jsou:

- **Mládež**

Tuto věkovou skupinu populace pro náš výzkum volíme, jelikož způsob života, lidské hodnoty, zkušenosti a pohled na současnou dobu této generace je zcela odlišný od věkové skupiny seniorů. Je to nejvhodnější možná věková skupina k porovnávání a zároveň zkoumání lokální identity ve městě Bílina.

Skupinu mládež lze jen obtížně vymežit. Do této skupiny patří především obyvatelé Bíliny, respektive hlavně děti a obyvatelé maximálně do 20 let. Dotazníkové šetření jsme však prováděli na věkové skupině 14 – 19 let pro lepší viditelnost rozdílů mezi skupinami a bylo provedeno v organizacích města: Bílinské gymnázium a Dům dětí a mládeže.¹³³

- **Senioři**

Tuto věkovou skupinu volíme z důvodu jejich odlišných hodnot života, způsobu žití, lidských hodnot, zkušeností a pohledu na současnou dobu oproti věkové skupině mládež.

V demografii bývá skupina seniorů určována na základě věkové hranice 65 let. Pro naše účely jsme se tímto kritériem řídili a pro tento výzkum jsme si tudíž vybrali věkovou skupinu 65 a více let. Dotazníkové šetření bylo provedeno v organizacích města

---

¹³² Komunitní plánování v Bílině pro roky 2008 - 2010

¹³³ Komunitní plánování v Bílině pro roky 2008 - 2010

prostřednictvím kontaktních osob, a to v Domě se soustředěnou pečovatelskou službou a v Klubu důchodců.

Pro obě generace byla vybrána vhodná místa, u kterých byl předpokládán nejvyšší výskyt dotazovaných. Za vhodná místa pro výzkum jsme zvolili konkrétní organizace města. Tyto organizace jsme představili u každé dotazované skupiny.

Respondenty jsme kontaktovali prostřednictvím kontaktních osob jednotlivých organizací, o kterých se již výše zmiňujeme. Respektive u dotazované skupiny mládeže jsme zvolili instituci Bílinské gymnázium, kde jsme oslovili 50 respondentů prostřednictvím kontaktní osoby, ředitelem gymnázia Mgr. Karlem Vackem a instituci Dům dětí a mládeže, kde bylo osloveno 20 respondentů prostřednictvím kontaktní osoby, ředitelkou Kristýnou Sýkorovou. U dotazované skupiny seniorů jsme zvolili instituci Dům se soustředěnou pečovatelskou službou, kde jsme oslovili 35 respondentů prostřednictvím kontaktní osoby, paní Bc. Marinčákovou a instituci Klub důchodců, kde bylo osloveno také 35 respondentů prostřednictvím kontaktní osoby, paní Janou Šimkovou. Za skupinu mládeže bylo tedy celkem osloveno 70 respondentů a za skupinu seniorů bylo osloveno celkem také 70 respondentů, a to z důvodu početní vyrovnanosti zástupců obou skupin.

Celkově jsme oslovili 140 respondentů, procento návratnosti bylo 100, tj. 140 vyplněných dotazníků bylo získáno zpět. Této 100% návratnosti jsme dosáhli díky žádosti o neodkladné vyplnění u kontaktních osob každé zvolené organizace.¹³⁴

5.1.6 Nástroj výzkumu

Je nejdůležitější etapou výzkumu. Základní nástroj výzkumu je technika, jako souhrn postupů na efektivní využívání některé procedury, jde vlastně o způsob sběru empirických dat. Použití techniky musí být adekvátní požadavkům spolehlivosti a platnosti konkrétního empirického výzkumu.¹³⁵

---

¹³⁴ Komunitní plánování v Bílině pro roky 2008 -2010

¹³⁵ BÁRTLOVÁ S., HNILICOVÁ H., *Výbrané metody a techniky výzkumu zjišťování spokojenosti pacientů*, s.175

Získané informace se registrují a zapisují, poté se zpracovávají do tabulek nebo grafů. Součástí zpracování tabulek nebo grafů je jejich interpretace, tj. popis získaných informací, které posuzujeme ve vztahu ke stávajícím informacím sledovaného problému. Poté vysvětlujeme jejich využití v praxi.¹³⁶

Jako nástroj pro tento výzkum jsme zvolili techniku dotazování, tudíž jsme dle stanoveného postupu sestavili dotazník, který jsme využili pro terénní šetření.

Aby získané informace z dotazníkového šetření byly skutečně validní, využili jsme pro zpracování a analýzu získaných dat nebo-li vyhodnocení výsledků statistický program SPSS¹³⁷ (Special Package for Social Sciences), který považujeme pro tento typ výzkumu nejvhodnější a výrazně nám ulehčí práci.

SPSS zkoumá větší množství dat, jejichž zpracování by bez použití programu zabralo nesrovnatelně více času. Zjednodušeně by šlo říci, že SPSS funguje jako taková lepší kalkulačka. Jen o hodně lepší. Základním pojmem je pak datová matice, která není nic jiného, než odpovědi z vyplněného dotazníku. Při práci s tímto programem se setkáváme také s pojmy jako je univariační analýza, čili testování jedné proměnné, bivariační analýza nebo-li testování dvou proměnných a jejich vzájemné závislosti. Kromě vyhodnocení dat podle zadaných kritérií dokáže také data zpracovat graficky. Výsledkem jsou pak přehledné grafy, které můžeme dále upravovat, měnit jejich vzhled nebo popisky. SPSS tak může sloužit podobně jako Excel. Stejně tak jsou součástí vyhodnocení dat nejrůznější tabulky, jejich přehlednost je však horší, proto je někdy lepší zároveň pracovat v Excelu a složité statistické tabulky zjednodušit.¹³⁸

5.2 Empirické šetření

Empirické šetření se řadí mezi statistické procedury, kdy se v tomto případě jedná o metodu kvantitativní a použitou technikou je zde technika dotazníku.

---

¹³⁶ GAVORA, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*, str. 71

¹³⁷ <http://www-01.ibm.com/software/analytics/spss/>

¹³⁸ <http://www.studak.cz/spss-%E2%80%93-pomocnik-pri-zpracovani-a-analyze-dat/>

Cílem této práce je zjistit rozsah a obsah lokální identity a ukázat vliv míry lokální identity na zapojení obyvatel Bíliny do jejího rozvoje, analyzovat, jak lidé v Bílině rozvíjejí lokální identitu a jak se tato skutečnost odráží na rozvoji města Bílina, proto je výzkumné šetření rozděleno do dvou částí.

První část tvoří univariační analýza, která představuje celkové zhodnocení míry lokální identity obyvatel města Bílina se zaměřením na sociální a kulturní faktory, které na lokální identitu působí a podle kterých se odvíjí. Součástí univariační analýzy je sociodemografická charakteristika.

Druhá část je nazvána bivariační analýza, neboť v této části výzkumu jsou zjišťovány sociální a kulturní faktory rozvíjející lokální identitu obyvatel, tj. v čem se projevuje rozvoj lokální identity obyvatel a jak se tato skutečnost odráží na rozvoji města Bílina, to vše v závislosti na věku. Nezbytnou součástí bivariační analýzy jsou hypotézy a jejich potvrzení či vyvrácení.

5.2.1 Obsah lokální identity u obyvatel města

Lokální identita je mimo jiné, také závislá na faktorech, podle kterých jsme na analýzu jako takovou vzhlíželi. Tyto faktory jsou vodítkem pro naše zkoumání jak lokální identity, tak i regionálního rozvoje. Na jejich základě také zjišťujeme dílčí cíle této práce. Těmito faktory jsou kulturní a sociální faktor, které jsme již v této práci definovali a podle kterých jsme se řídili v šetření tohoto výzkumu.

Kulturními faktory ve městě jsou: kulturní zařízení, kulturní krajina a kulturní památky. Ty, které město Bílina využívá a které jsme využili pro výzkum, jsou např. : tradiční zvyklosti města (např. Májové slavnost, tj. Jarmark, rozsvícení Vánočního stromku, atd.), kulturní zařízení (např. knihovna, kino, atd.), kulturní potenciál obyvatel (např. účast/neúčast, zájem/nezájem atd.) a další.

Sociálními faktory ve městě jsou: skladba obyvatelstva, životní úroveň, spokojenost občanů v jistém ohledu, participace atd. Ty, které město Bílina má a byli využity v našem

výzkumu, jsou např. : ne/spokojenost se zařízením (např. s kulturním vyžitím, dalším vzděláváním atd.), úroveň bydlení, a další.

Tab. č.5: Navštěvovaná kulturní zařízení v Bílině

	Kino/Divadlo	Knihovna	Galerie	Jiné	Celkem
14 – 17 let	34%	26%	10%	30%	100%
65 a více let	15%	20%	33%	32%	100%

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že obyvatelé města Bíliny u zástupců obou dotazovaných skupin kulturní zařízení města využívají. Tento fakt lze vyčíst ve výše uvedené *tabulce č.5*, Nejvíce využívanými zařízeními pro obě skupiny jsou kino, divadlo a knihovna. Návštěvnost jednotlivých zařízení je u obou skupin v poměrně vyrovnaném počtu. Konkrétně populace mládeže ve věku 14 – 17 let z uvedených kulturních zařízení nejvíce využívá kino nebo městské divadlo, ze 34%. Méně atraktivním je pro ně knihovna, kterou využívají převážně respondenti ke studijním účelům. Nejméně zajímavé zařízení pro mládež je galerie, kterou tato skupina využívá jen z 10%. Populace seniorů ve věku 65 a více let naopak galerii navštěvuje nejvíce z těchto zařízení, konkrétně z 33%, jelikož jejich zájem o literaturu a historii je poněkud osobnějšího charakteru než u respondentů mládeže, kteří galerii navštěvují jen ze studijních důvodů, a to v rámci akce školy, kterou navštěvuje. Nejméně navštěvovaným zařízením je pro seniory kino nebo divadlo, které využívá jen 15% z dotazované skupiny. I když někteří senioři kulturního zařízení města poměrně intenzivně využívají, nejméně atraktivním a zajímavým je pro ně právě divadlo nebo kino.

Tab.č. 6: Navštěvovanost kulturních zařízení v Bílině

	Často	Občas	Velmi zřídka	Ne, vůbec	Celkem
14 – 17 let	10%	42%	36%	12%	100%
65 a více let	37%	33%	18%	12%	100%

Z šetření je také patrné, že tato kulturní zařízení největší počet respondentů mládeže využívá jen občas, konkrétně 42% dotazovaných. Tento jev jako i ostatní popsané jevy v tomto textu lze pozorovat v námi výše uvedené *tabulce č. 6*. Dále pak velmi zřídka

navštěvuje kulturní zařízení města 36% z dotazované mládeže. Jak jsme se již výše zmiňovali, senioři zařízení města poměrně často využívají, konkrétně 37% z dotazovaných seniorů. Ti, kteří zařízení nevyužívají často ho využívají aspoň občas, respektive 33% seniorů kulturní zařízení navštíví alespoň někdy. Ostatní dotazovaní senioři návštěvnosti kulturních zařízení nevěnují téměř žádný čas.

Tab. č. 7: Účast na kulturních tradicích města Bílina

	Jarmark	Rozsvícení Vánočního stromku	Vítání občánků	Celkem
14 – 17 let	45%	42%	13%	100%
65 a více let	38%	15%	47%	100%

Aktivní účast oslovených respondentů na kulturních tradicích města Bílina je zřejmá z tabulky č. 7, kterou můžeme vidět v kontextu s tímto textem. Obyvatelé města, respektive zástupci dotazovaných skupin obyvatel, se aktivně podílí na tradičních akcích města, kterými jsou Májové slavnosti, které místní obyvatelé mezi sebou nazývají Jarmarkem. Toto označení pro tuto slavnost se vyskytuje i v jiných městech. Za tradiční událost se ve městě považuje také každoroční rozsvícení Vánočního stromku, na které si místní obyvatelé během let každoročního pořádání už zvykli. Za neopomenutelnou a důležitou tradici ve městě je občany považována tradiční událost Vítání občánků, která se uskutečňuje několikrát do roka. Zástupci skupiny mládeže nejvíce navštěvují kulturní tradici Jarmark. Tuto tradici navštěvuje konkrétně 45% z oslovených respondentů. Naopak Vítání občánků tuto věkovou kategorii nijak zvláště neoslovuje, pouhých 13% respondentů se podílí na její účasti. Znovu lze vidět opačnou situaci u zástupců skupiny seniorů, kteří oproti mládeži nejvíce navštěvují tradiční Vítání občánků, tj. 47% zástupců za seniory uvádí aktivní účast na této tradici. Nejméně zajímavou je pro skupinu seniorů každoroční událost rozsvícení Vánočního stromku. Pouhých 15% z dotazovaných uvedlo, že se této tradice zúčastňují.

Tab. č.8: Kulturní a sociální hodnoty místních obyvatel

	14 – 17 let	65 a více let
Možnost pracovního uplatnění	4%	4%
Možnost podnikání	3%	2%

Hezké prostředí města	4%	5%
Možnost rekreace v okolí města	7%	14%
Lázeňská tradice města	2%	3%
Dobré nákupní možnosti	13%	5%
Dostupné nebo příjemné bydlení	6%	9%
Kulturní vyžití	3%	11%
Sportovní vyžití	19%	2%
Zdravotní péče	3%	23%
Možnost vzdělávání	30%	6%
Kontakty se sousedy a dalšími obyvateli	1%	12%
Možnosti dopravního spojení	5%	4%
Celkem	100%	100%

V tabulce č. 8 jsou uvedeny konkrétní kulturní a sociální hodnoty místních obyvatel, které považují za ty nejcennější. V dotazníku měli dotazovaní možnost vybrat si maximálně 3 hodnoty z těchto uvedených, nezávisle na jejich pořadí. Z dotazníkového šetření je patrné, že pro věkovou skupinu 14 – 17 let je prioritní hodnotou možnost vzdělávání, kterou považuje 30% respondentů za tu nejcennější hodnotu. Je pochopitelné, že tato věková skupina bude vzdělávání považovat za důležité, jelikož je pro ně v tomto věku prvotní činností a hlavní náplní času. Na druhé místo tato skupina řadí sportovní vyžití ve městě, které je pro 19% oslovených respondentů také ač méně důležitou hodnotou života. Dalším uvedeným hodnotám není třeba věnovat větší pozornost, jelikož počet respondentů, pro které jsou tyto hodnoty také cenné, je výrazně nižší, tudíž obecně řečeno jsou nedůležité a nezajímavé pro mládež jako celkovou skupinu populace oproti těmto dvěma uvedeným hodnotám. Věková skupina 65 let a více klade důraz na důležitost situace zdravotní péče ve městě. 23% ze všech dotazovaných respondentů této věkové kategorie přisuzuje první místo v důležitosti právě této hodnotě. Další hodnotou, kterou senioři považují za více cennou, je možnost rekreace v okolí města. Senioři považují za důležité mít přístup v okolí města na místa, kde by se mohli rekreovat či rekreaci někomu nabídnout nebo doporučit. Tato hodnota je důležitá pro 14% dotazovaných seniorů. Třetí hodnotou, které senioři přisuzují důležitost, je kulturní vyžití ve městě. Mít možnost se kulturně vyžít (po svém) je důležité pro 11% respondentů.

Tab. č.9: Životní úroveň obyvatel města

	Velmi dobrá	Dobrá	Špatná	Velmi špatná	Celkem
14 – 17 let	15%	40%	28%	17%	100%
65 a více let	3%	20%	30%	47%	100%

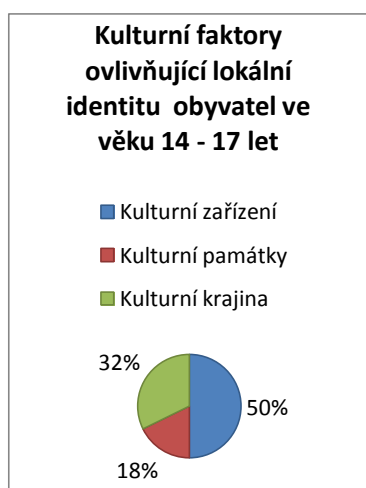
Respondenti v obou skupinách na otázku týkající se hodnocení své životní úrovně ve městě odpověděli jednoznačně odlišně, avšak v odpovědi se shodl téměř stejný počet dotazovaných respondentů obou dotazovaných skupin. Pro přehledné posouzení je výše uvedena *tab. č. 9*. Věková skupina mládež svou životní úroveň nejvíce hodnotí jako dobrou, celkem 40% respondentů této skupiny odpovědělo stejně. Jako svou velmi dobrou životní úroveň hodnotí 15% z dotazovaných ve skupině mládež. Naopak u věkové skupiny seniorů jako svou velmi dobrou životní úroveň hodnotí nejmenší počet z dotazovaných této skupiny, a to pouhé 3% respondentů. Senioři svou životní úroveň považují převážně za velmi špatnou, konkrétně tak odpovědělo 47% dotazovaných, což tvoří téměř polovinu z celkové dotazované skupiny populace.

Tab. č.10: Místa, kterými by se obyvatelé města pochlubili novému návštěvníkovi

	14 – 17 let	65 a více let
Historické památky	5%	26%
Centrum města	16%	19%
Prostředí městských lázní Kyselka	11%	45%
Bořeň a okolí	4%	6%
Nákupní možnosti ve městě	14%	4%
Club 69	27%	0%
Bowling	23%	0%
Celkem	100%	100%

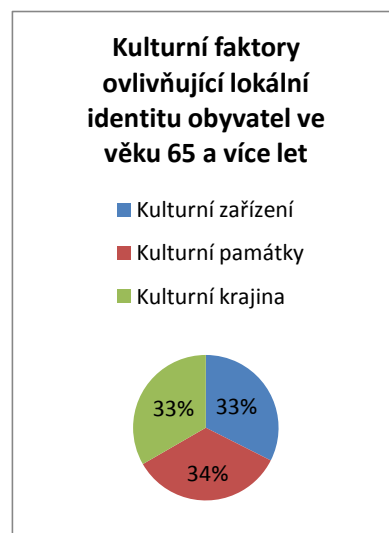
Zpracováním *tab. č.10* jsme napomohli přehlednému seznamu míst, kterými by se obyvatelé města pochlubili novému návštěvníkovi. Dotazováním na tuto konkrétní otázku jsme dostali odpověď nejen na ni samotnou, ale také z odpovědí respondentů můžeme nalézt z části odpověď na sílu vztahu mezi prostředím města a dotazovanými skupinami. U zástupců mládeže by se nejvíce respondentů – 27% pochlubilo místní diskotékou, která nese název Club 69 a jen o 4% méně respondentů, respektive 23%, by se pochlubilo místním Bowlingem. Nejméně atraktivním místem pro návštěvníky je dle této skupiny

dominanta města Bořeň a okolí, Pouhé 4% respondentů věkové kategorie mládež, považují toto místo za pýchu města Bíliny. S návazností na tyto výsledky šetření je zcela zřejmé, v jaké míře a v čem se konkrétně dotazovaní respondenti s městem ztotožňují. Senioři mají blíže ke kulturnímu krajině města, tj. historické památky, centrum města a dle jejich názoru nejvíce atraktivní prostředí městských lázní Kyselka. V tomto případě bychom hovořili o prostorové identitě. Mládeži je bližší kulturní zařízení ve městě, tj. zařízení v centru města, Bowling a pro tuto skupinu nejvíce atraktivní Club 69. V tomto případě bychom hovořili o kulturní identitě.

Graf č. 1

Kulturním faktorem, který nejvíce ovlivňuje lokální identitu obyvatel ve věku 14 – 17 let je jednoznačně kulturní zařízení. I když míra vlivu není zase tak vysoká, přesto kulturní zařízení lokální identitu obyvatel této skupiny značně ovlivňují. Tímto zařízením je např. knihovna, kterou mladí využívají při nejmenším ke studijním účelům a trochu překvapivě, také značné množství mladých lidí využívá knihovnu k osobním potřebám a z vlastní iniciativy. Účast na kulturních tradičních akcích pořádaných městem je pro tuto skupinu populace vyjímečnou záležitostí, jelikož se konají zřídka a jejich příležitostním pořádáním se zaručuje jejich jedinečnost. Proto se mládež těchto akcí, např. Jarmarku či rozsvícení Vánočního stromku ráda zúčastňuje. Kulturní krajina také mládež ovlivňuje, ale ne v takové míře jako kulturní zařízení. Kulturní památky mládež skoro neovlivňují, jelikož se o ně téměř nezajímají a to je příčinou jejich osobní neznalosti.

Graf č. 2

Tab. č.11: Účast na společenských akcích pořádaných městem Bílina

	Koncerty	Výstavy	Spolková činnost	Jiné	Celkem
14 – 17 let	45%	15%	15%	25%	100%
65 a více let	9%	20%	55%	16%	100%

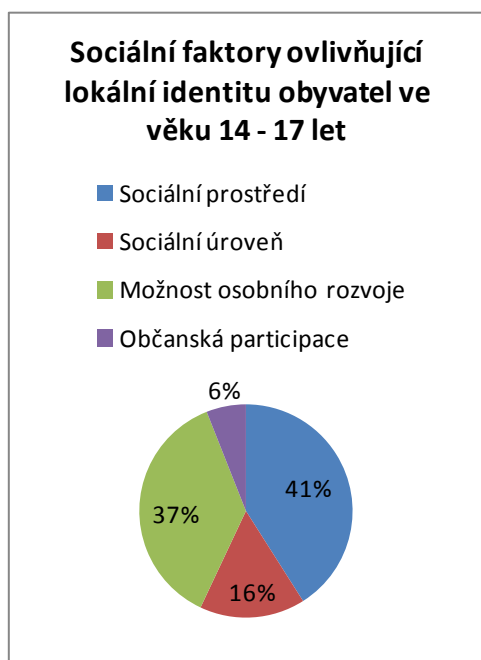
Tabulka č.11 obsahuje výsledky šetření, ze kterého vyplynulo, že respondenti věkové skupiny 14 – 17 let nejvíce navštěvují společenské akce, kterými jsou koncerty pořádané městem. Koncerty navštěvuje 45% respondentů z věkové skupiny mládež. Spolková činnost ve městě a výstavy pořádané městem pro tuto populaci nejsou nijak zajímavé, proto respondenti této skupiny vykazují pouhých 15% účasti. Respondenti věkové skupiny 65 let a více prokazují více jak z poloviny – 55% aktivní účast na spolkové činnosti, tj. navštěvují a jsou členy různých spolků ve městě. Tato populace navštěvuje také výstavy ve městě, konkrétně 20% z dotazovaných, tudíž upřednostňují spíše kulturní stránku města než mladí, kteří se raději sdružují a setkávají za účelem společného zájmu.

Tab. č. 12: Návštěvnost zájmových organizací ve městě

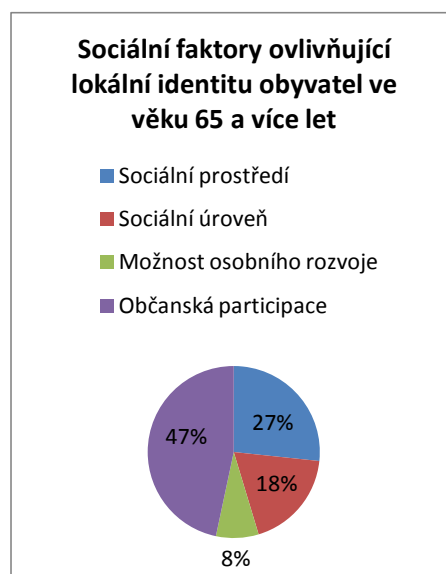
	14 – 17 let	65 a více let
Historický spolek města	0%	8%
Občanské sdružení Bořeň	0%	2%
Základní kynologická organizace	0%	2%
Český rybářský svaz	3%	12%
Bílinská přírodovědecká společnost	1%	1%
Klub důchodců	0%	28%
Svaz důchodců	0%	20%
Svaz tělesně postižených	0%	0%
Myslivecké sdružení Bořeň	0%	1%
Sdružená obec Baráčníků J. Žižky z Trocnova	0%	2%
Arkadie – spol. pro komplexní péči o zdravotně postižené	0%	0%
E Q U IPARK	2%	1%
ZO ČZS v Bílině –	1%	6%

zahrádkáři		
Základní organizace včelařů v Bílině	0%	3%
Český svaz chovatelů	3%	14%
DDM Bílina	18%	0%
ZŠ Praktická	0%	0%
Bílinské gymnázium, o.p.s	72%	0%
Celkem	100%	100%

Tato *tabulka č.12* obsahuje všechny zájmové organizace ve městě. Dotazovaných jsme se konkrétně ptali, kterou organizaci navštěvují. Všichni zástupci obou skupin viditelně prokázali, že navštěvují především i mimo jiné, tj. upřednostňují organizaci, ve které jsme dotazníkové šetření prováděli. Věková skupina mladých prokázala, že navštěvují převážně organizaci Dům dětí a mládeže – 18% a Bílinské gymnázium 72%, a věková skupina starých také prokázala, že navštěvují převážně organizaci Klub důchodců – 28% a Svaz důchodců – 20%, což jsou místa, kde dotazníkové šetření probíhalo. Dle počtu oslovených respondentů v dané organizaci také odpovídá procentuální podíl účasti respondentů v těchto organizacích.

Graf č. 3

Graf č. 4

Sociální faktory, které ovlivňují lokální identitu obyvatel ve věku 14 – 17 let uvádí *graf č. 3*. Nejvíce dotazovanou skupinu ovlivňuje sociální prostředí, ze 41%. Tento jev je zřejmý z faktu, že prostředí, ve kterém žijeme, na něj působí v mnoha vlivech. Prostor, ve kterém se pohybujeme delší dobu, formuje naše chování. Osobní rozvoj jedince je důležitý pro každého z nás. Mít možnost osobně se rozvíjet je sociální faktor, který je prvotní hodnotou každého občana. V šetření jsme však dosáhli výsledků, které ukazují, že možnosti osobního rozvoje ve městě obyvatele ovlivňují o 4% méně než sociální prostředí, které jedince ovlivňuje a jedincem je tento vliv neovlivnitelný. Nepřizpůsobení se svému okolí znamená sociální vyloučení ze společnosti a mnoho dalších negativních důsledků, které zaručují velice špatnou kvalitu života. Sociální faktor možnost osobního rozvoje ovlivňuje lokální identitu obyvatel v této věkové skupině ze 37%. Sociální úroveň příliš mládež v lokální identitě neovlivňuje, jelikož jakožto nezletilí nemají starost o finanční a jiné zabezpečení, status ve společnosti je pro mládež nepodstatný a své postavení si mladí budují jen prostřednictvím neformálních skupin, ve kterých se snaží zaujmout nějakou pozici či místo, dle kterého ho bude jeho okolí vnímat. 16% respondentů však sociální úroveň i přesto ovlivňuje, např. způsob bydlení, životní úroveň. Občanská participace tuto populaci ovlivňuje pouhými 6 %, tzn. takřka vůbec. Tato činnost mladé nezajímá.

Graf č.4 znázorňuje, že nejvíce ovlivňována je dotazovaná skupina 65 a více let sociálním faktorem sociální občanská participace. Ze 47% respondentů se občanská participace přímo týká a konkrétně dotýká. Tito respondenti se např. zúčastňují zasedání zastupitelstva nebo ze zúčastňují voleb či oboje, atd. 27% dotazovaných respondentů je ovlivňováno sociálním prostředím a to tím, kde se dlouhodobě vyskytují nebo místa, kde se často a pravidelně pohybují. Sociální úroveň seniorů bývá většinou téměř u všech zástupců populace stejná, existují však případy, kdy je viditelná velice vysoká úroveň, avšak tento jev je výjimkou. 18% seniorů pociťuje tuto úroveň, tudíž tuto populaci sociální faktor sociální úroveň ovlivňuje. Osobní rozvoj a možnosti ve městě se rozvíjet tuto věkovou kategorii příliš neláká a neovlivňuje. Pouhých 8% dotazovaných z této věkové kategorie ovlivňují tyto možnosti.

Lokální identita obyvatel, respektive její část a to sociální identita obyvatel města se prokazuje silnější u populace mládeže a to konkrétně v sociální oblasti prostředí. Kulturní

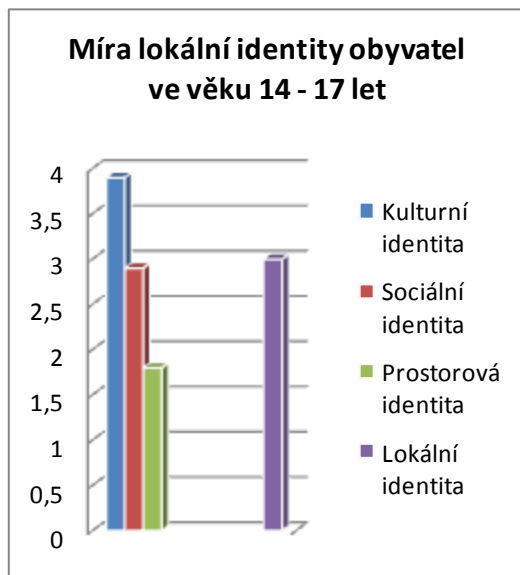
identita obyvatel města se silnější projevila také u zástupců mladé generace a to v oblasti kulturního zařízení, které tato populace využívá a zároveň vníma jejich stávání ve městě. Z dotazníkového šetření tedy vyplývá, že obě dotazované skupiny populace mají různé preference a rozdílné hodnoty. Avšak obě skupiny, jakožto obyvatelé stejného města mají zájem o spokojený život ve městě s možností využívat to, co samotné město Bílina nabízí. Věková skupina 14 – 17 let prokazuje zájem většího počtu lidí o jednu věc, oproti věkové skupině 65 let a více, kde se prokazuje zájem menšího počtu lidí o více konkrétních věcí. Skupina mládež nevyužívá a nenavštěvuje kulturní zařízení v takové míře jako skupina seniorů. Mládež výrazně zajímá více než seniory např. možnost sportovního vyžití ve městě a tudíž předpokládáme také výrazně vyšší účast mládeže než seniorů na sportovních akcích, sportovních soutěžích pořádané městem, navštěvování sportovních zařízení a organizací ve městě atd. Zájmy mladých se pochopitelně liší od zájmů starých, avšak společné mají: zájem navštěvovat zařízení města, možnost vlastního vyžití ve městě a tomu podobné v konkrétní oblasti. Jen každá věková skupina preferuje jinou oblast zájmu.

5.2.2 Míra lokální identity

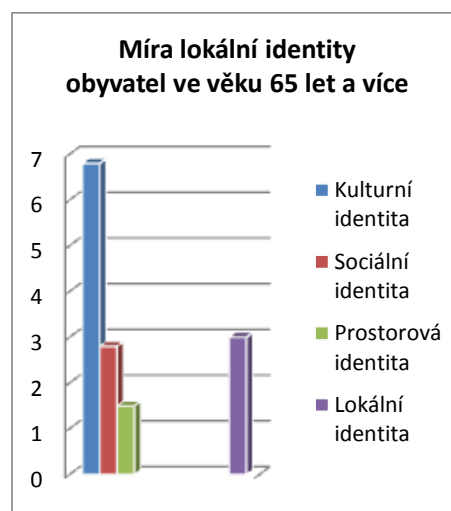
Pro zjištění rozsahu nebo-li míry lokální identity je nutností znát všechny dílčí identity, kterými jsou prostorová, sociální a kulturní identita.

Dotazníkovým šetřením a jeho následným vyhodnocením jsme již potřebné informace obdrželi. Zpracováním předešlých kapitol jsme předešli procesu zpracování této kapitoly. Potřebné vyhodnocené informace jsme již zpracovali do tabulek a grafů a následně jsme tyto výsledky interpretovali.

Sociální identita byla vymezena sociálním prostředím, sociální úrovní, sociálním rozvojem, sociální spokojeností a jiné. Kulturní identita města byla zjišťována na základě zájmu obyvatel o kulturní zařízení, o jejich využívání, jejich neexistence či existence ve městě, vhodnost či nevhodnost kulturního zařízení, kulturní vyžití obyvatel, kulturní události, tradice, zvyky ve městě atd. Prostorová identita města byla určována na základě prostoru a místa, jako je např. orientace v prostoru, prostorové uspořádání města, poloha města jakož i jeho vnitřních složek atd.

Graf č.5

Graf č.6

Z šetření bylo zjištěno, že více identifikující se s městem je skupina mládeže. Jejich míra kulturní identity je poměrně ve stejně silném zastoupení, ale celkové dílčí identity této skupiny nám jasně *grafy č. 5 a 6* vykazují u mládeže silnější a lokální identita této mladší populace má vydatelně větší míru.

5.2.3 Zájem obyvatel o rozvoj města

Tab. č. 13: Co by obyvatelé města Bílina změnili v sociální a kulturní oblasti

	14 – 17 let	65 a více let
Divadelní představení/kino	6%	14%
Koncerty	25%	2%
Výstavy	2%	11%
Taneční zábavy, Diskotéky	18%	10%
Zájmová činnost	16%	16%
Občanské iniciativy	14%	14%
Možnost dalšího vzdělávání	15%	15%
Jiné	4%	19%
Celkem	100%	100%

Z dotazníkového šetření vyplívá a je zřejmé z *tab. č.13*, že zástupci mladé generace jsou z nabízených možností nejvíce spokojeni v oblasti divadelních představení a kina mimo

jiné. Tento fakt vykazují nejmenší procentuálně vyjádřené hodnoty – jen 6% respondentů by měnilo divadelní představení nebo kino a pouhé 4% jinou sociální nebo kulturní oblast. Zástupci seniorské skupiny by z uvedených možností nejméně měnili koncerty. Jen 2% dotazovaných projevilo zájem změnit koncerty. Naopak skupina mládež je nejvíce nespokojená s oblastí koncerty a tuto oblast by změnilo 25% z dotazovaných respondentů této skupiny. Skupina seniorů projevuje v malé míře nevhodné možnosti dalšího vzdělávání. 15% respondentů by tyto možnosti ve městě změnili. Za nejvíce nevyhovující senioři považují jiné, než námi v nabídce uvedené kulturní a sociální oblasti. Tyto námi nespécifikované, přesto reálně existující konkrétní oblasti, by senioři chtěli změnit z 19%.

Tab. č.15: Zařízení pro volný čas, která občanům města výrazně chybí

	14 – 17 let	65 a více let
Volně přístupná víceúčel. hřiště pro různé druhy sportů	18%	2%
Hřiště pro organizované sporty	17%	4%
Dětská hřiště, místa na hraní pro děti	15%	31%
Prostory pro netradiční sporty	25%	2%
Pentaque, skateboard, atd.	10%	0%
Cyklostezky, příp. jejich propojení	2%	2%
Lyžařské okruhy a sjezdovky	1%	1%
Veřejná prostranství pro setkávání lidí	1%	23%
Zajímavá místa v okolí města jako turistické cíle	2%	10%
Naučné stezky	1%	1%
Turistické trasy v okolí města	2%	13%
Nic mi nechybí, stav je dostatečný	4%	5%
Jiné	2%	6%
Celkem	100%	100%

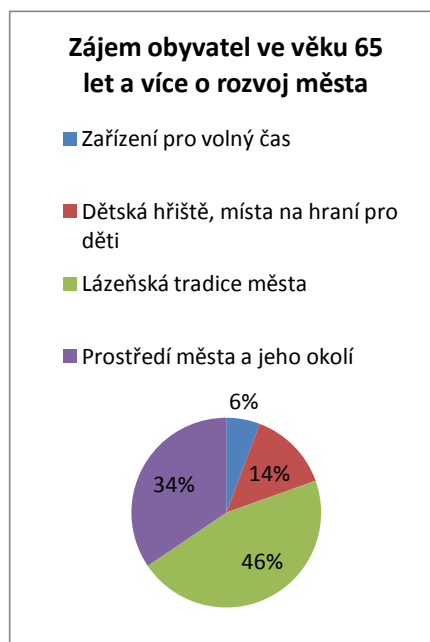
Obyvatelé za hrubý nedostatek ve městě považují nedostatek zařízení pro trávení volného času. Obyvatelé města mají jasnou konkrétní představu o tom, která zařízení by si ve městě přáli mít. Tyto jednotlivá zařízení nám představuje *tab. č. 15*, kde uvádíme přehledný seznam všech typů zařízení pro volný čas, které by si obyvatelé ve městě představovali mít. Největší nedostatek zástupci mládeže pocítují v neexistenci zařízení pro netradiční sporty. Spokojeni by byli i v případě určitého vymezení prostorů určených pro netradiční sporty. Celkem 25% respondentům chybí ve městě tento typ zařízení. Dotazovaná skupina mládeže pocítuje ve městě celkový nedostatek sportovních zařízení, avšak pouhé 1% z této

populace považuje tento nedostatek ve městě za velký. Dotazovaná skupina seniorů považuje za chybějící zařízení ve městě konkrétně dětská hřiště a jiná místa na hraní pro děti. Současný počet těchto zařízení ve městě je seniory vnímán jako nedostatečný a proto 31% dotazovaných zástupců věkové kategorie seniorů odpovědělo právě takto. Pochopitelně seniorům skateboardové rampy nechybí vůbec, proto na ně odpovídá 0% dotazovaných.

Tab. č. 16: Konkrétní změny ve městě za posledních 5 let dle názorů obyvatel města

	14 – 17 let	65 a více let
Hezké prostředí města	26%	11%
Možnost rekreace v okolí města	6%	8%
Lázeňská tradice města	1%	9%
Dobré nákupní možnosti	51%	10%
Dostupné nebo příjemné bydlení	0%	3%
Kulturní vyžití	4%	11%
Sportovní vyžití	4%	6%
Zdravotní péče	5%	35%
Možnost vzdělávání	2%	5%
Jiné	1%	2%
Celkem	100%	100%

Konkrétní typy změn za posledních 5 let, které obsahuje *tab. č. 16*, jsou pouhou domněnkou obyvatel města. Dle mládeže se za posledních 5 let nejvíce změnili nákupní možnosti a to k lepšímu. Tohoto názoru je 51% respondentů mladé populace. Podle seniorů se za posledních 5 let nejvíce změnila zdravotní péče. Tohoto názoru je 35% respondentů seniorské skupiny. Obě věkové skupiny tak usuzují, vzhledem k vlastním zájmům každého obyvatele, tzn. dle toho, čím se člověk zabývá a s čím se setkává, jen to dokáže posuzovat. Proto oblasti, které nezná a nepotkává se s nimi, posuzovat neumí, a proto je neusuzuje. Při vytváření si vlastního názoru a pohledu si člověk neznámé oblasti ihned vyřazuje ze svého posuzování a úsudku.

Graf č. 7

Graf č.8

Znázorněním grafu č.7 a 8 jsme přehledně vytvořili schéma, ze kterého je zjevně jasné, že jednoznačný zájem o rozvoj města má dotazovaná skupina mládeže hlavně v oblasti zařízení po volný čas. Většina, tj. 62% respondentů je orientována na zřízení sportovních zařízení ve městě, které zde chybí a tato populace pociťuje ve městě jejich nedostatek. Zařízení, které by mládež ve městě chtěla mít jsou: Prostory pro netradiční sporty, volně dostupná hřiště pro různé sporty a hřiště pro organizované sporty. Mladí projevují také zájem o prostředí města a jeho bezprostředního okolí, přesně 29% respondentů zajímá místní atraktivita prostředí. Dětská hřiště a místa na hraní pro děti tato věková kategorie už nevyužívá. Když však mají ve své blízkosti malé dítě, se kterým si na taková prostranství chodí hrát či si je vědom, že tato zařízení, i když velmi zřídka využívá, jeho zájem o tato zařízení se také občas projeví. 7% projevuje tento zájem. Opomenutelná je v tomto případě lázeňská tradice, kterou mladí oproti jiným tradičním akcím nenavštěvují, nezdá se jim zajímavá a jen 2% respondentů by mělo zájem tuto tradici rozvíjet. Obyvatelé ve věku 65 let a více projevují největší zájem o Lázeňskou tradici města, respektive 46% této populace by podpořila její rozvoj. Zajímavou oblastí pro tuto věkovou kategorii je také prostředí města a jeho bezprostředního okolí, a to pro 34% respondentů. Tato věková kategorie by podpořila její rozvíjení, protože má ona sama zájem o vybudování veřejného prostranství pro setkávání lidí, o hezké prostředí města nebo mimo jiné i o vybudování

turistických tras v okolí města. Oblast dětská hřiště a místa na hraní pro děti by tato populace měla také zájem budovat a rozšiřovat, a to protože jejich vnuci a vnučky nebo jiné děti v rodině či blízkém okruhu lidí mají děti a tato zařízení ve městě chybí také. Nejméně podpory by od seniorů získala oblast zařízení volného času. Důvodem není nezájem o tato zařízení, ale např. v případě vybudování prostorů pro netradiční sporty či dokonce extrémní sporty s tímto typem zařízení ve městě nesouhlasí. Jejich nebezpečnost seniory děsí a některé aktivity ve sportu mohou svým blízkým výskytem u města či přímo ve městě rušit některé obyvatele. Také poněkud „zastaralé“ názory některých důchodců mají zapříčinu jejich nezájem o zřízení či vybudování takového zařízení nebo prostoru.

5.2.4 Vliv míry lokální identity na zapojení obyvatel do rozvoje města

Jak již vyplynulo z předcházejících výsledků, více identifikovatelnou skupinou je skupina mládeže a tato skupina také prokazuje větší zájem o rozvoj města než zástupci seniorů. Z toho tvrzení se nám nabízí otázka: *„Jak zájem obyvatel o rozvoj města souvisí s lokální identitou obyvatel?“*

Na tuto otázku jsme odpověděli těmi dílčími již v předcházejících kapitolách, tzn. že podle toho, jakou míru lokální identity má obyvatelstvo města, lze dle ní také předpovídat, jak velký zájem o rozvoj města budou obyvatelé mít. Provázanost těchto dvou ukazatelů se odráží na každém zkoumaném problému, který zkoumáme těmito ukazateli.

5.2.5 Rozvoj lokální identity obyvatelstvem

Míra lokální identity lze měřit dle zájmu obyvatel o rozvoj, protože dle míry lokální identity lze předpokládat i takový zájem obyvatel o rozvoj města.

V Bílině je značnou ukázkou rozvoje lokální identity obyvatelstvem existence skupinových organizací města, které mají společný obecný zájem, a to zájem o rozvoj města. Tyto organizace města jsou příkladnou ukázkou pro rozvíjení lokální identity, jelikož např. účast obyvatel ve spolku města obyvatele sdružuje, uceluje a pomáhá ke společnému soužití obyvatel města. Občanská participace, tj. angažovanost v organizacích, účast na akcích

pořádaných městem, vykonávání dobrovolných aktivit obyvateli, subjekty, které se zabývají prevencí soc. patologických jevů ve městě či je podobné subjekty atd. jsou činnosti, na kterých se vydatelně projevuje zájem obyvatel o rozvoj města.

Tyto organizace a činnosti se poté promítají do samotného rozvoje města a to tím, že např. spolky svou činností, tudíž jejich zájmem, pro který jsou zřízeny, se výrazně podílí na rozvíjení města. Jejich vliv na obyvatele je výrazný a díky němu se obyvatelé města podílí na jeho rozvoji. Např. Historický spolek ve městě připomíná občanům města jeho historii, tudíž utužují jejich vztah k městu. Vzbuzují v obyvatelech zájem o město, ve kterém bydlí, proto jsou také nazývány zájmovými organizacemi města. Těmi jsou: Historický spolek města Bíliny, Občanské sdružení Bořeň o.s., Základní kynologická organizace, Český rybářský svaz, Bílinská přírodovědecká společnost, Klub důchodců, Klub důchodců II., Svaz důchodců, Svaz tělesně postižených, Myslivecké sdružení Bořeň, Sdružená obec Baráčníků Jana Žižky z Trocnova se sídlem v Bílině, Arkadie – společnost pro komplexní péči o zdravotně postižené, E Q U IPARK o.p.s., ZO ČZS v Bílině – zahrádkáři, Základní organizace včelařů v Bílině, Český svaz chovatelů, DDM Bílina, Základní škola Praktická, Gymnázium Bílina, Bílinské gymnázium o.p.s.

6 ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo zjistit a analyzovat problematiku lokální identity ve městě Bílina u zástupců několika sociálních kategorií místních. Za tyto věkové kategorie jsme zvolili 14 – 17 let a 65 a více let. K dosažení tohoto obecného cíle bude tato práce sledovat několik cílů konkrétních: Zjistit rozsah míru a obsah lokální identity prostřednictvím porovnání sledovaných skupin obyvatel, a to pomocí kulturních a sociálních faktorů. Ukázat vliv míry lokální identity na zapojení obyvatel Bíliny do jejího rozvoje. Analyzovat, jak lidé v Bílině rozvíjejí lokální identitu a jak se tato skutečnost odráží na rozvoji města Bílina.

Základním zdrojem participace je zájem. Zájem aktérů, ať již individuálních nebo institucionálních, je klíčovým aspektem participačních a kooperativních procesů v lokalitě.

Předpokladem zájmu je znalost, tedy dostatek informací o veřejném dění. Při získávání této znalosti je důležitá v první řadě osobní motivace aktéra být informován, druhým aspektem je pak samotná informační strategie dané instituce. Pro fungování konkrétních projektů, založených na participacích a kooperativních principech, je kromě výše uvedených předpokladů klíčová rovněž osoba s vůdčími schopnostmi. Lokální identita obyvatel města, ovlivněná jeho historií, je velmi slabá. Pro její posílení je třeba se zaměřit na zlepšení sociálního prostředí a obnovení kulturní krajiny města. Tyto organizace a činnosti se poté promítají do samotného rozvoje města a to tím, že např. spolky svou činností, tudíž jejich zájmem, pro který jsou zřízeny, se výrazně podílí na rozvíjení města. Jejich vliv na obyvatele je výrazný a díky němu se obyvatelé města podílí na jeho rozvoji. Např. Historický spolek ve městě připomíná občanům města jeho historii, tudíž utužují jejich vztah k městu. Věkovou kategorií 65 let a více ovlivňují ve velké míře všechny uváděné faktory. Faktor kulturní zařízení vysoce ovlivňuje věkovou kategorii seniorů, jelikož tato zařízení navštěvují často a v poměrně velkém zastoupení této skupiny. Nejvíce však seniory ovlivňuje faktor kulturní památky, ale jen za předpokladu, že ve městě žijí dlouhodobě, jelikož jako zástupci starší populace pamatují historickou podobu či situaci města, což vytváří vztah mezi touto skupinou a městem. Kulturní krajina je třetí faktor silně ovlivňující tuto populaci. Za tradiční událost se ve městě považuje také každoroční rozsvícení Vánočního stromku, na které si místní obyvatelé během let každoročního pořádání už zvykli. Za neopomenutelnou a důležitou tradici ve městě je občany považována tradiční událost Vítání občánků, která se uskutečňuje několikrát do roka. Kritériem je i v tomto případě dlouhodobý pobyt ve městě, protože se tento faktor váže na kulturní tradici a zvyky města, které vytváří vztah mezi dlouhodobě žijícími seniory a městem. Tato věková kategorie se zúčastňuje těchto událostí nejvíce a v nejpočetnější skupině populace. Více identifikující se s městem je skupina mládeže. Jejich míra kulturní identity je poměrně ve stejně silném zastoupení, ale celkové dílčí identity této skupiny nám vykazují u mládeže silnější a lokální identita této mladší populace má vydatelně větší míru.

Z výzkumu celkově vyplynulo ze více identifikujícími se s městem je mládež, ale o rozvoj regionálního rozvoje se příliš nezajímá. Obyvatelům ve městě chybí nejvíce osobní uplatnění, další příležitosti se vzdělávat, kulturní zařízení. Obyvatelé jsou ve městě relativně spokojeni, ale nedostatečná možnost rozvíjet se tento jejich názor mění. Z těchto

důvodů se domnívám, že možností zlepšení situace ve městě a regionálního rozvoje obce a samozřejmě na něm větší účast obyvatel. Toto by vyřešilo hlavní disparitu města a tím se částečně vyřeší i dílčí problémy vyskytující se ve městě.

Zájem o rozvoj města obyvatelé mají, ale ne v tak podstatné míře. Nástrojem, který pomáhá participaci obyvatel na rozvoji jsou hlavně sdružení města, která zajišťuje alespoň minimální účast obyvatel na rozvoji města. Díky těmto spolkům a sdružením si město zaručuje alespoň minimální regionální rozvoj a zajišťuje si tím jistotu negativní situace.

7 SEZNAM LITERATURY

JOHNOVÁ, R. *Marketing kulturního dědictví a umění*. 1. vydání. Praha : Grada, 2008. 284 s. ISBN 978-80-247-2724-0.

MATES, P. ; WOKOUN, R. *Malá encyklopedie regionální a veřejné správy*. 1. vydání. Praha : Prospektrum, 2001. 200 s. ISBN 80-7175-100-6.

PATOČKA, J.; HEŘMANOVÁ, E. *Lokální a regionální kultura v České republice*. 1. vydání. Praha : ASPI, 2008. 200 s. ISBN 978-80-7357-347-8.

Tomeš, I. 2001. *Sociální politika : teorie a mezinárodní zkušenost*, Vyd. 2. edition. Praha:

Socioklub

Průša, L. 2003. *Ekonomie sociálních služeb*. Praha: ASPI

JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Praha : Portál, 2001. 283 s. ISBN 80-7178-535-0.

CABADA, L., *Evropa – kultura – identita - Kulturní pozadí evropské integrace*, Aleš Čeněk, s. r. o., 2007 ISBN 978-80-7380-064-2

ČAPEK KAREL, *Karel Čapek: Regionalismus*, Lidové noviny, 19.6 2011

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1993, ISBN 802-460-139-7

GIDDENS, A., *Sociologie*, 1. Vyd Praha: Argo Metody sociologického výzkumu, ISBN 807-203-124-4

GAVORA, P., *Úvod do pedagogického výzkumu*, Paido, v Brně, 2000, ISBN 808-593-179-6

HUDEČKOVÁ, H., LOŠŤÁL, M., ŠEVČÍKOVÁ, A., *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, Reprografické studio PEF ČZU v Praze, 2005, str. 83

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X

HEŘMANOVÁ, E., CHROMÝ, P. (2009): *Kulturní regiony a geografie kultury*, vyd. 1., Praha: ASPI, 2009, ISBN 807-357-339-3

HOFFMAN FRANTIŠEK, *České město ve středověku*, Panorama 1992, ISBN 807-038-182-5

JANOUSEK, J., *Metody sociální psychologie*, Státní pedagogické nakladatelství, 1986, Indiana university

JEŘÁBEK, M., PEŠTOVÁ, J. *Regionalizace České republiky: formování regionů, jejich funkce, význam pro začleňování do evropského prostoru*, 1. vyd. Ústí nad Labem – Univerzita J. E. Purkyně, 1999, ISBN 807-044-257-3

LIBROVÁ, H., *Pestří a zelení*, Brno, Veronika a Hnutí duha, 1994, ISBN 808-536-818-8

KEATING, M., *European Integration and the Nationalities Question*,.Politics and society 3/2004

MACHALOVÁ, T., *Lidská práva proti rasismu*, Doplněk, 2001, ISBN 807-239-099-6

MACHÁČKOVÁ, J., MATĚJEČEK, J., *Problémy obecné kultury v českých zemích 1781 – 1982*, Opava, Slezské a zemské divadlo v Opavě, 2008, ISBN 808-622-466

NAVRÁTIL P. a kol. *Romové v české společnosti: jak se nám spolu žije a jaké má naše soužití vyhlídky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8

NEJEDL, P., ČERMÁK, D., *Participace a partnerství v místní veřejné správě*, Sociologický ústav AV ČR, 2007, ISBN 807-330-130

PATOČKA, J., HEŘMANOVÁ, E., *Lokální a regionální kultura v České republice*, ASPI, a.s. Praha, 2008, ISBN 987-80-7357-347-8

POKORNÁ, L., *Osud Mostecka*, Okresní muzeum Most, 1996

SOUKUP, V., *Dějiny sociální a kulturní antropologie*, Univerzita Karlova 1996, ISBN 807-184-158-7, str. 106-120

ČERNÝ, V.; PREISNER, R. *O povaze naší kultury. / Kultura bez konce*. 1. souborné vydání. Brno : Atlantis, 1996. 200 s. ISBN 80-7108-112-4.

DAMBORSKÝ, M. (ed.). *Strategie regionálního rozvoje České republiky*. 1. vydání. Praha : Ministerstvo pro místní rozvoj České republiky, 2006. 163 s. ISBN 80-239-7497-1.

DAVIES, M., W. *Kulturní antropologie*. 1. vydání. Praha : Portál, 2003. 175 s. ISBN 80-7178-778-7.

Použité dokumenty:

Strategický plán města Bílina 2006, 2011 – 2014

Strategická analýza strategických plánů města

Strategie regionálního rozvoje ČR

Strategie regionálního rozvoje 2007-2013

Použité zdroje:

www.bilina.cz

www.mpsv.cz

www.csu.cz

www.mzpv.cz

8 PŘÍLOHY

Obrázek č. 1: Poloha města Bílina v Ústeckém kraji

Dotazník

(Průzkum názorů občanů)

Dobrý den,
Jsem studentskou končícího ročníku Zemědělské univerzity v Praze, Provozně ekonomické fakulty, oboru Veřejné správy a regionálního rozvoje. Pomocí tohoto dotazníku provádím průzkum pro mou diplomovou práci, jejíž cílem je zjistit obsah a rozsah lokální identity ve městě Bílina. Proto Vás prosím o Vaše odpovědi a předání vyplněného dotazníku kontaktní osobě. Dotazník je zcela anonymní. Předem Vám děkuji za Váš čas a pomoc při mém průzkumu.
Bc. Jana Martonová studentka ČZU

A)

1. Kolik je Vám
let?.....

2. Pracujete ve městě Bílina či jejím okolí?
ANO NE

B)

3. Jak dlouho v Bílině bydlíte?
.....

4. Jak by jste hodnotil/a svůj život ve
městě?

- Velmi dobrá
- Dobrá
- Špatná
- Velmi špatná

5. Jak by jste hodnotil/a úroveň svého bydlení?

- Velmi dobrá
- Dobrá
- Špatná
- Velmi špatná

6.

Uvažujete někdy o odstěhování z Bíliny?

- Často
- Občas
- Velmi zřídka
- Ne, vůbec

7.

Líbí se Vám vzhled „dnešní“ Bíliny?

ANO

NE

8.

bezprostřední okolí Vašeho bydliště?

Jak se v posledních 5-ti letech změnilo

- Výrazně zlepšilo
- Mírně zlepšilo
- Zůstalo stejné
- Mírně zhoršilo
- Výrazně zhoršilo
-

Nevím/bez odpovědi

9.

V čem konkrétně vidíte tuto změnu?

Zaškrtnout můžete maximálně 2 odpovědi

- Hezké prostředí města
- Možnost rekreace v okolí města
- Lázeňská tradice města
- Dobré nákupní možnosti
- Dostupné nebo příjemné bydlení
- Kulturní vyžití
- Sportovní vyžití
- Zdravotní péče
- Možnost vzdělávání

Jiné (prosím vypište):.....

C)

10.

Čtete Bílinský zpravodaj?

ANO

NE

11. Navštěvujete divadlo, kino či knihovnu?
- Často
  - Občas
  - Velmi zřídka
  - Ne, vůbec

12. Jaké využíváte kulturní zařízení v Bílině?
.....
.....

13. Co je pro Váš život ve městě
nejcennější?

Zaškrtnout můžete maximálně 3 odpovědi

- Možnost pracovního uplatnění
- Možnost podnikání
- Hezké prostředí města
- Možnost rekreace v okolí města
- Lázeňská tradice města
- Dobré nákupní možnosti
- Dostupné nebo příjemné bydlení
- Kulturní vyžití
- Sportovní vyžití
- Zdravotní péče
- Možnost vzdělávání
- Kontakty se sousedy a dalšími obyvateli
- Možnosti dopravního spojení

Jiné (*prosím vypište*):.....

14. Znáte nějaké rekreační oblasti ve
městě? ANO NE
Pokud ano, které konkrétně?

.....
.....

15. Znáte některé kulturní tradice ve městě? ANO NE
Pokud ano, jaké konkrétně?

.....
.....

16. Zúčastňujete se těchto kulturních tradic? ANO NE

17. Zúčastňujete se společenských akcí pořádané městem? ANONE

Pokud ano, kterých konkrétně?

.....
.....

18. týče sociální či kulturní oblasti, změnili?

Co konkrétního by jste na městě, co se

Zaškrtnout můžete maximálně 4 odpovědi

- Divadelní představení
- Koncerty
- Výstavy
- Taneční zábavy
- Diskotéky, rockové kluby
- Kino
- Zájmová činnost (klubovny, zájmové kroužky...)
- Občanské iniciativy (spolky, kluby, sdružení...)
- Možnosti dalšího vzdělávání (kurzy)
- Nic mi nechybí, stávající stav je dostatečný
- Jiné (*prosím vypište*): .....
-

Nevím/bez odpovědi

19. kulturního využití a dalšího vzdělávání ve městě, co si myslíte, že by mělo být konkrétně podporováno?

Pokud Vám nevyhovují možnosti

Zaškrtnout můžete maximálně 5 odpovědi

- Divadelní představení
- Koncerty
- Výstavy
- Taneční zábavy
- Diskotéky, rockové kluby
- Kino
- Zájmová činnost (klubovny, zájmové kroužky...)
- Občanské iniciativy (spolky, kluby, sdružení...)
- Možnosti dalšího vzdělávání (kurzy)
- Nic mi nechybí, stávající stav je dostatečný
- Které památky by měly být zpřístupněny (*prosím vypište*): .....
- Jiné (*prosím vypište*): .....
-

Nevím/bez odpovědi

20. Jaká zařízení pro volný čas Vám ve městě výrazně chybí?

Zaškrtnout můžete maximálně 4 odpovědi

- Volně přístupná víceúčelová hřiště pro různé druhy sportů
- Hřiště pro organizované sporty (fotbal, volejbal, apod.)
- Dětská hřiště, místa pro hraní dětí
- Prostory s vybavením pro netradiční sporty (lezecká stěna, minigolf, petanque, skateboard atd.
- Cyklostezky, případně jejich propojení
- Lyžařské okruhy a sjezdovky
- Veřejná prostranství pro setkávání lidí
- Zajímavá místa v okolí města jako turistické cíle
- Naučné stezky nebo jiné formy průvodců
- Turistické trasy v okolí města
- Nic mi nechybí, stávající stav je dostatečný
- Jiné (*prosím vypište*):.....
- Nevím/bez odpověď

21. v Bílině ještě nebyla, čím by jste se pochlubili?

Kdyby k Vám přijela návštěva, která

Zaškrtnout můžete maximálně 2 odpovědi

- Historické památky
- Centrum města
- Prostředí městských lázní Kyselka
- Bořeň a okolí
- Nákupní možnosti ve městě
- Club 69
- Bowling

22. města?

Navštěvujete zasedání zastupitelstva

- Často
- Občas
- Velmi zřídka
- Ne, vůbec

23.

Zúčastňujete se voleb ve městě?

- Ano, Pravidelně
- Zřídka
- Ne, vůbec

24.

Zajímáte se o dnešní rozvoj města?

- Často
- Občas
- Velmi zřídka
- Ne, vůbec

25. zájmových organizací ve městě?

Navštívujete některé z uvedených

- Historický spolek města Bíliny
- Občanské sdružení Bořeň o.s.
- Základní kynologická organizace
- Český rybářský svaz
- Bílinská přírodovědecká společnost
- Klub důchodců
- Klub důchodců II.
- Svaz důchodců
- Svaz tělesně postižených
- Myslivecké sdružení Bořeň
- Sdružená obec Baráčníků Jana Žižky
- z Trocnova se sídlem v Bílině
- Arkadie – společnost pro komplexní péči
- o zdravotně postižené
- E Q U IPARK o.p.s.
- ZO ČZS v Bílině – zahrádkáři
- Základní organizace včelařů v Bílině
- Český svaz chovatelů
- DDM Bílina
- Základní škola Praktická
- Gymnázium Bílina
- Bílinské gymnázium o.p.s.

Velmi Vám děkuji za spolupráci i Váš čas
Bc. Jana Martonová